

Kisorsolással egybekötött életbiztosítás.

MAGYAR-FRANCZIA BIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.

Alapítók nyolcz millió frt aranyban.

Befizetett tőke	frt 4,000,000.— aranyban
Agio-tartalék	frt 735,488.—
Rendelkezési és nyereség-tartalék	frt 426,062.08
Árfolyamkülönbözeti tartalék	frt 77,062.08
Díjtartalékok	frt 1,624,255.56

A díjak jutányosak.

Előforduló káresetek gyorsan és pontosan felvételnek és kifizetnek. Felvilágosításokkal készséggel szolgálnak az igazgatóság irodahelyiségeiben Budapest, IV. városháza 1. sz. és nemkülönb a társaságnak az osztrák-magyar birodalom területén 1040 fennálló összes vezér-, fő- és aligazgatói.

Szállítvány-biztosítás.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapestben megjelent s minden könyvtárban kapható:

HÖLGYEK TITKÁRA.

LEGUJABB ÉS LEGTELJESEBB LEVELEZŐKÖNYV NŐK SZÁMÁRA,

minden előforduló alkalmakra való fogalmazási mintákkal, mindenféle társasági, családi, bizalmas és szerelmi levelekkel, különféle ügyirat-mintákkal és alapos u mutatóval a levélírás szabályait illetőleg rövid helyesírás-tunnal, a magyar polgári jogok és kormányzat ismertetésével stb.

Negyedik bővített kiadás. Ára kemény kötésben 1 frt 50 kr.

Dr. Lengyel F.

nyir-balzsama.

Már a növényi nedv, mely a nyirből ha annak törzsét megfúrták, kifolyik, ember emlékezet óta a legkínzóbb szépitőszereknek van ismervé; ha pedig e nedv a fül-találó utasítása szerint vegyi uton balzsammá dolgoztatik, majdnem oszidatatos hatással bír. Ha azzal arczot vagy egyéb bőrrészeket este bekenjük, már a következő reggelén majdnem észrevehetetlen pikkelyek válnak le a bőrről, minek helyén az gyöngéd és fehérre válik.

E balzsam kisimítja az arczon támadt redőket és himlőhelyeket, fiatal arczsint ad; a bőrnek fehérséget, gyöngédéget és frisséget kölcsönöz; a legrovidebb idő alatt a szeplőt, májfoltokat, anyajegyet, orrvörösséget, bőrtörést és minden egyéb bőrszennyet eltávolít. Egy korsóval használati utasítással együtt 1 frt 50 kr.; postán küldve 10 kral több. Fő letét Magyarországon számára Cserék József, gyógyszerésznél, Budapest király-utca 12. szám; Pozsonyban Pistorý Bódog, gyógyszerész; Temesváron Tarcsay József gyógyszerész. Zágrábban Mittelbach Zsigmond gyógyszerésznél.

Non plus ultra Kuba-kávé

Épen most érkezett, nagyon zamatos, erős, finom ízű, nagyszemű 1 kilo 1 forint 80 kr. továbbá következő fajtájú nagyon finom és jéles kávé: Gyöngy Ceylon kék ... 1.98 Gyöngy Costarica zöld ... 1.63 Gyöngy Manilla, világos ... 1.63 Arab Mokka ... 1.84 Afrikai Mokka ... 1.54 Menado (Aranyjáva) ... 1.60 Java malang, zöld ... 1.36 Domingo, világított ... 1.40 Santos, szára ízű ... 1.30 Rio, nagyon erős ... 1.30 Fahia, jó ízű ... 1.18 Jamaica, erős és jó ... 1.14 Kinuarat, szolgáknak ... 0.96 kilója; mely postán, utánvét mellett 44 Kó. tartalommal, mindenféle vám- és posta bérmentesen küldetik úgy, hogy az átvevőnek semmi költséget sem kell viselni. MAITI R. TRIESTEN.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapestben megjelent s minden könyvtárban kapható:

1883. BUDAPESTI 1884. CZIM ÉS LAKJEGYZÉK

A BEJELENTÉSI HIVATAL HITELES ADATAI ALAPJÁN.

Harmadik évfolyam, 1883—1884.

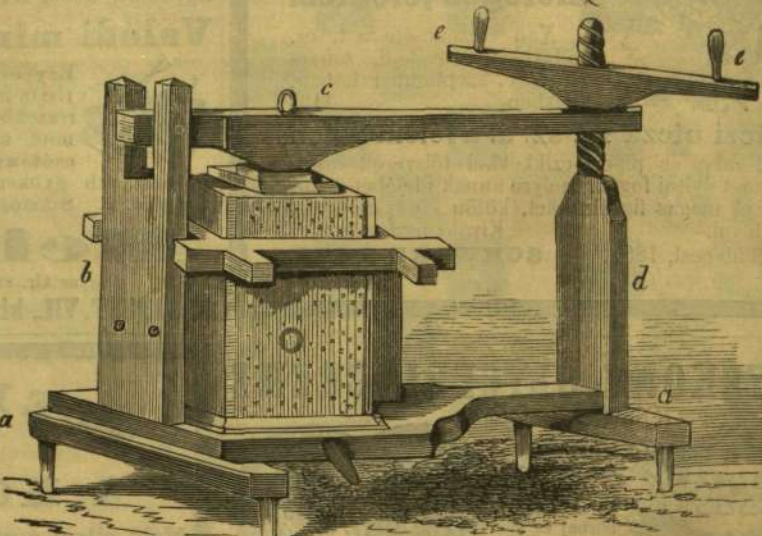
BUDAPEST FŐVÁROS TERVRAJZAVAL.

Ára füzve 5 frt, vászonba kötve 5 frt 80 kr.

TARTALMA: I. Utcák, utak és terek lajstroma a régi utca-nevek megjegyzésével. — II. Házjegyzék. (Belterület és külterület). — III. Hatóságok, intézetek, egyletek stb. — IV. Ipar- és kereskedelmi czimjegyzék. — V. Lakjegyzék. — VI. Hirdetések.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapestben megjelent s minden könyvtárban kapható:

Népszerű szőlészeti és borászati kézikönyv.

Vegyteni és köztapasztalatok nyomán írta Dr. Perlaky Mihály. Számos fametszvényvel. Ára füzve 1 frt 50 kr.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapestben megjelent s minden könyvtárban kapható:

A gazdasági termelés terén amerikai versenynek jelentősége és valódi okai.

mutatózó

SEMMLER HENRIK.

Irta

TOMSITS ISTVÁN.

Ára füzve 2 frt.

TARTALOM. Az északamerikai gazdasági viszonyokról eddig közzétett jelentések hiányai. — Az Egyesült-Államok talajviszonyai. — A gazdaság általános helyzete Észak-Amerikában. — Falusi állapotok társadalmi és gazdasági szempontból. — Viszonyok a város és falu között. — A vasút-ügy. — Cooperatió a gazdaság szolgálatában. — A gazdasági lendület egyéb emeltyői. — Áma nehézségek, melyekkel az északamerikai gazdaságnak küzdenie kell.

PIRSZÉN ELADÁS.

Van szerencsénk ezennel köztudomásra hozni, hogy 1883. augusztus 1-től kezdve a

I. osztályu pirszén valamint dió-pirszén

100 kilonkint 1 frt 60 krra mérsékelte

II. osztályu pirszén eddigi árán 100 kilonként 1 frt 20 krra adatik el.

Az árak a pesti vagy a budai légszeszgyártól értetnek; a házhoz szállítás, oly megrendeléseknél, melyek 250 kilot meghaladnak, 10 krajczárba számítatik, ha azonban a berakodás is kívántatik, akkor 100 kilonként 14 krajczár számítatik. Budapest, 1883. július 1.

ÁLTALÁNOS OSZTR. LÉGSZESZ-TÁRSULAT. A budapesti légszeszgyárak helyi igazgatósága.

VASÁRNAPI UJSÁG

34-ik szám 1883.

BUDAPEST, AUGUSZTUS 26.

XXX. évfolyam.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG évi egész évre 12 frt POLITIKAI UJONSÁGOK együtt: félévre 6 frt. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt félévre 4 frt. Csupán a POLITIKAI UJONSÁGOK: egész évre 6 frt félévre 3 frt. KIRALMI előfizetésekre a postallag mechtározott vitelűl is csatlakozó.

A MAGYAR ERDÉSZET KÉT VEZÉRFÉRFIA.

I.

WAGNER KÁROLY.

1830—1879.

Rég ismert igazság, hogy még a politikai önállóságnak is a közgazdasági jólét az alapja. E tudatnak köszönhető az a serény munkásság, mely közgazdasági ügyeinkben mai napság mindenfelől nyilvánul, újabb bizonyosságát szolgáltatván a magyar faj életképességének.

Hogy kiválólag földművelő állam vagyunk, s hogy a földművelésben fekszik erőnk súlypontja: a fölött alig van a ki kételkednek. De a földművelés alatt a legtöbben csak mezőgazdaságot értenek, nem akarván fölismerni, hogy vannak a földművelésnek más ágai is; és hogy az igazi cél, a magyar nemzet vagyoni gyara-

podása csak akkor érhető el, ha azokra is oly gond fordítatik, a melyet közgazdasági fontosságuknál fogva megérdemelnek.

A földművelés különféle ágai között kiváló helyet, sokkal kiválóbbat, mint azt sokan gondolják, foglal el az erdészet. A magyar birodalom 56 millió katasztrális holdnyi területéből 15,865,752 hold, tehát több a terület negyedénél (28.33%) erdő; minélfogva egy-egy lélekszámra valamicskével több esik erdőből egy holdnál, míg szántóföld, kert, rét, stb., körülbelől 2 1/2 hold jutna átlag egyre-egyre.

És mégis az erdészet az, melyet a nagy magyar közönség aránylag legkevésbé ismer, melynek művelői legidegenebbek előtt, kiknek munkásságát legkevésbé méltányolja. És hogy mégis létezik magyar erdészet, magyar erdészeti irodalom: azt nagyrészt azon férfiu ernyedetlen, uttörő munkásságának köszönhetjük, kinek arczképét itt bemutatjuk.

Wagner Károly szerkesztésében és kiadásában láttak először napvilágot 1862 január 1-én az «Erdészeti Lapok», az erdészetnek nyelvünkön mai napig is egyetlen közlönye, bebizonyítván, hogy a magyar nyelv áll már a fejlettség azon színvonalán, melyen az eddig teljesen a német nyelv által predomínált erdészeti szakot, segéd tudományaival együtt, irodalmilag tárgyalni képes. Ennek bizonyítására pedig azon időben szükség volt; mert bár voltak, a kik a kinstári erdészet és a selmeci erdészeti akadémia megmagyarítását sürgették, azzal lettek elutasítva, hogy a magyar nyelv nem képes e föladatnak megfelelni.

A föladat nem volt csekély. A műnyelv megállapítása alig leküzdhető akadályokba ütközött. Kevés volt a szakképzett magyar erdész, kivált az olyan, a ki magyar nép lakta vidéken nyert alkalmazást s tehát a nép szájáról leshette volna el a szót. Akadtak azért mégis fer-

BEDÓ ALBERT.

WAGNER KÁROLY.

fiak, kiket lelkesített az ügy, kik összehordani segítettek az anyagot, melyet a nyelv természetesen kincstárban találtak.

Az erdészeti műszótár az akadályok miatt csak 1868 végéig, tehát 6 évre az »Erdészeti Lapok« megjelenése után láthatott napvilágot. Hogy erdészeti műnyelvünk, bár azóta sokat javított rajta a gyakorlat, nem felel meg teljesen a nyelvészek igényeinek s kivált az orthologok elég kiselejtezni valót találnának benne, — de hol nem találnak azok, — azt épen az ex professo nyelvészeknek róhatni föl, mert ezen hazafias mozgalomban, fölhiva bár, segítség nélkül hagyták az erdészeket.

Wagner Károlynak a magyar erdészeti irodalom terén folytatott munkássága előkészítette a talajt arra, hogy a magyar felelős miniszterium kinevezése után, 1867-ben, a selmezi bányász- és erdészeti akadémiát megmagyarosítani lehetett. Ez év október havában foglalta el ott az erdészeti tanszékét Wagner Károly, s a mint az »Erdészeti Lapok« kiadásával a magyar erdészeti irodalomnak, úgy azzal a magyar erdészeti tudományosságának alapját vetette meg.

Wagner Károly, a magyar erdészeti irodalom megalapítója, az erdőmű Maramaros-megyében, Sugatagon született 1830. október 8-án. Gimnázialis iskoláit és a filozófiai Szatmártól végezte és 1850-ben a selmezi akadémián a bányászati hallgatói közé lépett.

Szokás volt azonban az időben, hogy a kincstári szolgálatra készülő bányász ifjak az erdészeti szaktudományokat is hallgassák, mert ez időben a kincstári erdőgazdaság a bányahatóságok vezetése alá tartozván, szükséges volt, hogy a bányászatisztek erdészeti szakismeretekkel is bírjanak. Wagner is követé a szokást. De a mint megismerkedék az erdőbecslés és rendezés szép tanáival, messze a jövőbe ható szervezeteivel és általában az erdészetenek sajátosságai és konzervatív alapokon nyugvó üzletmódjával: az oly vonzerőt gyakorolt reá, hogy félretévén a bányászkalapácsot, egészen az erdészetenek adá magát.

Jeles képességeinél fogva, melyek már akadémiai hallgató korában kitüntették, mindjárt kezdetben (1855.) az erdőrendezéségnél alkalmaztatott; 1857-ben már a regényes fekvésű Kramon kir. erdész, 1859-ben pedig a selmezi erdészeti akadémián, melyen akkoriban még minden tantárgy német nyelven adott elő, segédtanár lett.

Ezen általa óhajtott állomás elnyerése elhatározó lett jóvá működésére. Egyrészt mint az akadémia könyvtárnoka szakbeli kiképzésére nyert alkalmat; másrészt a tanításnál szerzett tapasztalatok és a hallgatók folytonos panaszokodása a német nyelv miatt, sarkalták az erdészeti megmagyarosításra való törekvésében. Szerencsére barátja, Divald Adolf is akkoriban Selmezen és annak környékén tartózkodott, mint erdőrendező s a két férfi szövetsége és ernyedetlen munkája diadalra juttatta az ügyet. E munkásság azonban, a beállott politikai fordulat következtében, a két férfiura nehéz napokat hozott: Divald már 1862-ben áthelyeztetett Stájerországba (hová ugyan el nem ment, hanem gr. Eltz erdőmestere lett Horvátországban), s most egészen Wagnerre súlyosodott a munka nehezebb része, az »Erdészeti Lapok« és a »Műszótár« szerkesztése.

És ő a feladatnak teljesen megfelelt; a lap folyvást hódította a szakközönséget; s ép ezért 1864-ben neki is menni kellett Selmezről; Nagy-Bányára, mert ott nem volt nyomda, tettezett át erdőrendezőnek.

Az »Erdészeti Lapok« at e körülmények mellett elhallgatásra kényszeríté; de Wagner higgadt okossággal vezette a lapot, ideiglenesen oly kezekre bízván a szerkesztést, melyek az üldözéstől inkább valának biztosítva. Végre 1866-ban Keszthelyre erdészeti tanárára neveztetvén ki, az ügyet ismét teljes erővel vehette kezébe, és 1867-től kezdve mint selmezi tanár ismét személyesen vehetvén át a szerkesztést, az »Erdészeti Lapok«-at oly színvonalra emelte, hogy e közönség bátran helyet foglalhatott az európai erdészeti irodalomban.

Selmezen azonban nem maradhatott sokáig Wagner; már 1871 elején a pénzügyi-

niszterium erdészeti osztályába főerdőtáncosossá nevezetett ki; 1873 első napjaiban pedig mint osztályfőnök átvette a három millió holdat meghaladó kincstári erdők kezelését.

E nagy munka mellé fáradhatatlan tevékenysége 1875-ben még az országos erdészeti kataszter vezetésének fővállalására bírta, s neki köszönhető, hogy ez ügy iránt oly bizalommal viseltetik a magyar erdészeti és erdőbirtokos közönség.

Az országos erdészeti egyesület Wagner Károlyt már 1866-ban, nemzeti szellemben történt szervezkedése alkalmával, s azután folyvást ismételve másod-, 1876-ban pedig első alelnökévé választotta, elismerésül ügybuzgalmának, melynek a magyar erdőgazdaság fölvirágzására törekvő egyesület oly sokat köszönhetett.

Wagner, kivált az utóbbi években, maga nem sokat írt; tevékenysége inkább a lap szerkesztésére és a munkatársak képzésére, buzditására volt irányozva. Nem volt az csekély feladat, lapot indítani meg oly szak számára, melynek írói teljességgel hiányoztak, s melynek előbb meg kellett hódítani a nyelvet és a nemzetet. Az első évfolyamok majdnem úgy tekinthetők, mint saját munkája, mert alig van azokban czikk, mely nem viselné magán az ő kezének nyomait.

Wagner, mint embert és hivatalnokot az ügybuzgalom, a munkakedv, a szerénység és szívósság jellemezték és a midőn 1879 decemberében elszólt a halál: a magyar erdészek nem állíthatnak méltóbb emléket nevének, a már közel 7000 forintra felszaporodott s magán adakozások útján egybegyűlt *Wagner Károly alapítványánál*, melynek czélja erdészek vagyontalanul hátramaradt özvegyeit és árvaít segélyezni.

ILLÉS NÁNDOR.

II.

BEDŐ ALBERT.

Mióta Európa különböző országaiban gyakori időközökben ismétlődni kezdenek a rohamos vízáradások s a vizszabályozás mesterfogásai se képesek mindenütt e természetes csapásokat elhárítani, különösen nagy előszeretettel fordítják a folyók bölcsőjeül szolgáló hegyvidékekre s azok erdőkoszorúira, mert gyakorlati tapasztalatok kezdik éreztetni mindenfelé, hogy az erdő nemcsak *nemzetgazdasági tölték* képvisel, hanem égalji viszonyainak alakulásának is egyik tényezője. Ausztria, Német- és Franciaország mintaszerű erdőgazdaságát nem is említve, még Oroszországban is óriási lépésekkel halad az erdők racionális gondozása. A porosz erdőtörvény gondnokság alá helyezé a hanyag, vagy pazar erdőtulajdonost s országos érdekből, súlyos pénzügyi helyzete dacára, érteve tetemes költségeket fordít a magához váltandó erdőterületekre. Franciaország a nyugati futó-homokterületet s a tengeri Alpok letarolt szirtoldalait fásíttatja bámolatossá kitarással és áldozatkészséggel, hasonlótt tesz Olaszország a maga kopárságaival s mindkét helyen jutalmazás által is serkentik a magánvállalkozást.

Hazánkban szintén kezdünk öntudatra ébredni s annak a rablogozásának, a mivel a községek, sőt helyenként az állam is erdeiket pusztították, az életlepletetett erdőtörvény végre valahára hivatva van gátat vetni, s bár az erdőgazdaság természetében fekszik, hogy az érdekeiben megvalósított üdvös intézkedések következményei csupán évtizedek múlva válnak szembevetendő: de igenis módunkban van valamely rendszert alapelveiben és rendelkezéseiben az elmélet és gyakorlat szempontjaiból többre kevesebb biztossággal mérlegelni s valamely országos érvényű intézmény vezetőségének személyi képességeiből, erkölcsi tulajdonaiból s eddigi szolgálati minőségéből következtetést vonhatunk arra nézve: vajjon a kezeibe helyezett közkormányzati ág az ország szellemi és anyagi jólétének emeltyűjévé válhat-e vagy nem?

Bedő Albertben, a hivatalnokban és íróban egyaránt fölisme rjük azt a jeles szakférfit, a ki

egész odaadással, talentumának teljességével szolgálja a kezére bízott ügyet. Ha egyéb alkotása nem volna is, már maga az új erdőtörvény, melyet első sorban az ő fáradhatatlan sürgetéseinek, ernyedetlen kitarásának és elismert szakértelmének köszönhetünk, s mely a magyar királyságnak épen egy negyedrészt elfoglaló erdőségek gazdasági fejlődését és jövedelmezőségét van hivatva rendszerezni: biztosíthatná számára a nemzet elismerését. De Bedő Albert a mellett, hogy az állami erdők kiterjedt gazdasági ügyeit s az erdőtörvény által törvényszerű felügyelet alá helyezett közbirtokossági, községi erdőségeknek műszaki és erdőgazdasági országos vezetését valódi ambícióval teljesíti, egyik éltető lelke egyuttal az oly elismerésre méltó eredményekre jutott erdészeti egyesületek is, melyet nemcsak az anyagi virágzásnak, hanem magaslátára emelt, hanem annak irodalmi vitáiban is ő játsza a vezérszerepet. Neve össze van forrva amaz országos érdek reformokkal, melyek hivatva vannak az erdőgazdaságon elkövetett hibák és sérelmek mielőbbi orvoslásával, magának az államkincstárnak, s egyuttal a birtokos osztálynak is, az erdőérték növelésén és tartós jövedelmezésén felül, az erdőségekben a szó valódi értelmében vett nemzeti tartalék-állapot teremteni.

Sokat köszönhet Bedő Albertnek az erdészeti szolgálat *megmagyarosítása* is. Még nem oly régen az erdészetenek a németiség kizárólagos intézményének tekintettük, s arra épen e miatt nagy ritkán szánta el magát magyar ifju. És hogy mai napság hazafias szellem, nemes ügyszeretet hatja át az erdészeti személyzetet, le a nép rétegeiből válogatott védszemélyzet: abban Bedő erős magyar érzületének sok érdeme van.

Bedő Albert Sepsikálnokon, Háromszéken született 1839 december 31-én; atyja, egy ós-régi székely nemesi család sarja, az odaváló unitárius egyház lelkesze, mindjárt zsenge korában jó irányú adott fia nevelésének. Első oktatását a szülői háznál fejezve, a gimnáziumi osztályokat előbb Székely-Keresztúron, utóbb a kolozsvári unitárius főgymnáziumban járta. Gimnáziumi tanulmányainak befejezése épen az alkotmányos ébredés idejére esett, mikor sok más ifjával együtt ő is a politikai pálya babérjáról kezdett álmodozni. Beiratkozott tehát 1860-ban a kolozsvári ref. kollegium mellé, Ocsvay Ferenc ez idő szerinti szeptemvir vezetése alatt megnyitott jogi fakultásra, majd Maros-Vásárhelyen a kir. tábla joggyakorlati közt találjuk. Hanem az 1861-ki rövid alkotmányos korszak után beállott provizorium más irányú adott pályájának; a gyors változásokon okulva nyugalmasabb, a politika esélyeitől függetlenebb pálya után vágyott.

1863-ban Selmezre ment a bányászati és erdészeti akadémiára; s az ottani tanuló ifjuság körében, az akkor még vadul burjánzó német burschenschaftokkal szemben, néhány szorgalmas társával sietett egy kis magyar kort, a ma virágzó akadémiai kör első csiráját, megalkotni, hol szakkérdések vitatásával, jó művek olvasásával nemesebb szórakozást biztosítottak maguknak. Előadási képessége, írói gyakorlata már az akadémián kiemelé, s már itt elhatározta, hogy végleg az erdészetenhez pártol. De bárminő jeles bizonyítványt vezetett 1864-ben szaktanulmányait, keserűen kelle tapasztalnia, hogy a magyar ifju nem leli honát a hazában s álláshoz idehaza és épen az államnál, nem tud jutni.

Végre is kénytelen volt a gr. Eltz szlavoniai nagybirtokos egyik erdejében kínálkozó gyakorloni állomással beérni. Ott az uradalmi erdészek rendre ki akarván használni a képzett fiatal ember széles ismeretét, egyik erdőből a másikba rendelték s mindenütt az üzemerkek, az erdőrendezés nem könnyű munkáját kelle előlő kezdenie. Utoljára az ő túrelme is fogyatékára jutott s állását odahagyni készült, azzal a szándékkal, hogy Berlinbe megy tanulmányai folytatására s majd tanárságot vállal valamely erdélyi gimnáziumban. Azonban az uradalom új erdészeti igazgatója, Divald Károly sietett

ERDŐBEN.

(Trencsén-Teplicz.)

Itt e némaságban
Búra bűt lelek.
Zúgjak felettem
Lombok, levelek!

S lenn susogva lejtő
Csöndes kis patak.
Habjaid zuhogva
Omladoznak!

Dalteremtő népek,
Tarka szárnyasok,
Jöjjetek körömbé
És daloljatok!

Te meg lenge szellő,
Bérc viharjakép,
Rázd szilaj kezekkel
A fák üstökét!

Oh nem, nem az élet
Képe ez a csend.
Lomha tepszedést, sőt
Több: — halált jelent.

S lelkeim megülve
Súlyos kő gyamant:
Tészthalának szörnyű
Kínja, réme bánt.

... Küzdve, és csak küzdve
Szép ez a világ!
Fel, magasra törve,
Mint a cedrus-ág.

S bár villám cikázik,
S zúg a bős elem:
Porba nem hajolva
Gyáva kételyen.

S csak az itt boldog,
A ki küzdni tud.
... Zúg csak bérczek, erdők
Vad viharja, — zúg!

ILLYÉS BÁLINT.

AZ 1848-9-IKI ELSŐ 12 FONTOS HONVÉDÜTEG TÖRTÉNETÉBŐL.

Írta: BUTYKAY JÓZSEF.

1848/9-iki honvédtörténet.

(Vége.)

1849. január 3-án ismét az új épületből indult ki ütegünk, nagy részben megváltozott személyeztetel, a Tisza felé vonuló Répásy hadtesttel. A régi személyzetből sokan, kivált a műveltebbek közül, kik között a táborozásban töltött három hó múlva is nagy számmal maradtak köztüzekek, megváltak az ütegtől. S az eltávoztottak helyét többé nem mind önkéntesek, de többnyire az alsóbb néposztályokból besorozott utjonczok töltötték be.

Tiszteink voltak: Kovács György százados-parancsnok, Barla Károly hadnagy, a szerkesztésnél *Meggyaszay* hadnagy.

A régi irányzók mind eltávoztak, s helyökbe Toma István tizedes, *Fehér Ottó, Kovács Ede, Almási Mihály, Zvonarics Sándor, Butykay József* eddigi köztüzekek léptek.

A régiek közül ott voltak még: *Pálfi, Csaplár, Szemessy, Driik, Halász, Végh, Kolek, Csapó, Sonnenschein* s többek, kikre már nem emlékszem, s ezek némelyike már mint tizedes, vagy tüzemester, — Grundt szerkesztőmester. — Ujak voltak: *Drevnka* mesterlegény, *Szentiványi, Raczkai, Kanyó, Farók, Zelenai, Jakubics, Kulpin, Tich* Lajos kertész töltnyekkel lóni, a mögöttünk közel álló Kovács parancsnoknak jelentem, hogy kartács-est fogok lövetni, kérvén, rendelje ugyanazt a többi lövegeknek is. Megtette-e? maig sem tudom. Nem is vára helybenhagyó parancsát, magam vittem a mozdony kézi töltnyládájából az első kartács-töltényt ágyumhoz, s folytonosan kartácsoltattam.

Hogy mit tett ezután Kovács? nem tudom. Nem láttam őt, csak később, visszavonulásunk

T. G.

át és Tisza-Füredig, hol előre, hol visszafelé tett menetekben s azon helyeken időzésben tölté. Kivételkép részt vett január 26-án Perczel Mór parancsnoksága alatt a ceglédi csekély mérő ütközetben, s márczius első napjaiban azon expedicióban, mely Tisza-Földváron, Czibakházán át, a kecskeméti pusztájú intézetett, tervben lévén akkor onnan Pest felé előnyomulni, mi azonban elmaradván, az üteg ismét visszavért egész Tisza-Füredig, honnan márczius végnapjaiban, a Klapka tábornok alatti I. hadtestbe osztva, indult a honvédsereg legfényesebb hadjárata.

Tisza-Füreden lövegeink száma két 10 fontos, rövid vető ágyunál nyolczra szaporodott. Részt azokkal, részt azon időtájjban jöttek az üteghöz: *Seele* Frigyes hadnagy, schleswig-holsteini menekült, *Musch* Bernhard főhadnagy, porosz, egy Kossuthhoz irt német óda szerzője, *Herman* tüzemester, régi tüzér; *Kis* Lajos tüzemester, volt sárospataki akadémikus Borsodból; *Kis* György, most Miskolczon kir. járásbíró; *Fabrici* Budáról, *Rozmanics* állatorvos Dunántúlról s mások.

A megindult új hadjárat első csatájának, mely ápril 2-án Hatvánánk vívatott, az Árok-szállás alatti táborban voltunk felütanui.

Ápril 4-én volt a tápó-bicskei csata. Erről az üteget érdeklően Beyer így ír:

«Az üteget az a baleset érte, hogy parancsnoka, Kovács György fejét veszté, a fedezetre rendelt 1-ső huszárezred megfutott, az üteggel egy magasságban lévő 6 fontos üteg elveszett. Ily helyzetben, a parancsnok tédeltsége miatt, az árva üteg tisztjei Barla Károly társukat szölitették fel az üteg vezénylőre, ki is azonnal, ritka lelékberséggel, oly rendelkezést tett, hogy míg ő az üteg lövegeinek, társzekeréinek biztosítja a visszahuzódást, addig *Seele* Frigyes tüzérhadnagy az üteg lovas tisztjeivel kardot rántván, a visszahuzódást fedezze mind addig, míg ez két hátrahagyott ágyu tüzelésével biztosítva lesz. E fegyvertény sikerült, bár tetemes veszteséggel. E szármány az ellen előnyomulása gátolva volt, mindaddig, míg Damjanich a III. hadtesttel elő nem nyomult: a nap a miénk lett. E dicső, már veszendőben volt üteg visszavonulása, s az ellenszárny lassabb előnyomulása, az üteg helyes vezénylőnek volt köszönhető. Mindenki megtette itt kötelességét, de veszteségünk nagy lett, egy hosszú sugárágyu elveszett, egy hosszú vetőágyu leszereltetett, sok ember veszett el, s hogy nagyobb veszteségünk nem lön, Barla éberségének volt leginkább tulajdonítható, miért is az üteg tisztjeinek derék választását nemcsak helyben hagyta a hadsereg főparancsnoksága, hanem Barla mellett a harmadosztályú vitészégi rendjellel is földíszté. Itt tünt fel csak Barla valódi vitéz és szerény katonának, midőn napi parancsban azt nyilatkoztatta ki, hogy e kitüntetés az egész üteg s nem ő maga érdemelte, s a jelt csak úgy fogja hordani, mint az üteg kitüntetését.»

Én e csatáról a következőket írhatom:

«Midőn ütegünk fölvonult és egy mély homokréteggel borított, egyenetlen domb oldalán, s nem tetőpontján, állást foglalt, már akkor az I. hadtestből visszavonulók jöttek rá szembe. Jött csakhamar egy 6 fontos gyalog ütegtől egy ágyu és hét üres mozdony, melyek lövegei már az ellen hatalmába estek, — és jött ezek nyomában, tüzele reánk, az osztrák vadászok csatárláncza.

Tüzelésünket 12 fontos golyó-töltényekkel kezdtük meg. Én, mint tüzemester, az üteg bal-szárnyán álló szélső ágyunál voltam, s belátva, mily kevés sikert ígerhet csatároka ilyenmü töltényekkel lóni, a mögöttünk közel álló Kovács parancsnoknak jelentem, hogy kartács-est fogok lövetni, kérvén, rendelje ugyanazt a többi lövegeknek is. Megtette-e? maig sem tudom. Nem is vára helybenhagyó parancsát, magam vittem a mozdony kézi töltnyládájából az első kartács-töltényt ágyumhoz, s folytonosan kartácsoltattam.

Hogy mit tett ezután Kovács? nem tudom. Nem láttam őt, csak később, visszavonulásunk

közben. Nem is védelmezem fejét, mert az csakugyan nem állott oly erősen, hogy adott alkalommal el ne vesztette volna, bár e napon Bieskénél nemcsak ő rajta esett az meg, s bár őt is, mint sok másat akkor, leginkább azon uralgó, de sokszor tévesnek bizonyult fölfogás vitte oly gyorsan előre a rang fokozatain, hogy régi tüzért, ki mint ilyen mulhatlanul sokat tud, sokra képes. — elő kell léptetni; de erős meggyőződés, hogy itt, hol már a csataterre érkezve, az általam vázolt kedvezőtlen körülmények fogadtak, nem lehet minden hibát ő rá magára hárítani.

Miként ment végbe a Beyer által előadott parancsnokváltozás s a többi intézkedések, arról nincs tudomásom; ágyummal teljesen el lévén foglalva, nem volt időm az üteg többi s egymást gyorsan követett eseményeit megfigyelni.

A folyton növekvő, zavart visszavonulás közben jól esett látnom, mint tartja magát, tőlem kis távolban, egy homokmélyedésbe megvonulva néhány vitéz Dom Miguel, s mint üteget tüzeleése közben sikeres lövéseinknek helyeslést eskője lengetésével.

E közben előlrol a vadászok golyói mind sűrűbben, s mindig közelebről futtyongtak közöttünk; jobbra ágyugolyók kezdtek közenni hullani, melyek egyikének emléknymát egyik ágyunk talapzata mind végig viselte.

A helyzet egyre fenyegetőbb s tarthatatlannabb lett.

Ekkor aztán a mi ütegünk is megkezdte a visszavonulást. Erről, ágyum még mindig működőn, akkor értesültem, midőn Barla főhadnagy hozzám lovagolván, fölmondonyozni s az ágyuval a csataterrel távozni parancsolt. A megkísérlett fölmondonyozás nem sikerülhetvén elég gyorsan a mely homok miatt, kértem, engedje az ágyut vontatókötelen elvitelni. Ő csak első parancsát ismetelte. Biztosítván, hogy az ágyut elvitetem, kértem, menjen a többiekhez. Engedett kérésnek. Azonnal távoztva után azt kellett észrevennem, hogy irányzóm már eltűnt; s a tüzerek is nem a vontató kötel beakasztására, hanem a menekülésre mutatnak hajlamot s kezdenek ágyunknak s a reánk folytonosan tüzelő ellennek hátat fordítani. E nem várt meglepetésre, haragra indulva, tőlem telhető erős hangon jelentem ki, hogy az ágyut nem akarom, nem szabad ott hagyni. Mire megszegyenültek, s látva, hogy egy ember, habár csak altiszt, tágitani nem akar és nem menekül, vontatókötélre akasztva az ágyut, annak kíséretében velem maradtak, s ütegünköt utolsók hagytuk el a csatateret. Sajnálatomra, az egy Zelencsin kívül, nem emlékszem az itt jelenlévőkre.

Lehet, hogy ágyunk, tudomon kívül, egyike volt a Beyer által említett, fedezetül hátrahagyott két lövegnek, de hogy én ily célból parancsot nem kaptam, határozottan állíthatom.

Menet közben a zavart tömeg között később fölmondonyoztunk, s csatlakoztunk a többi, még meglévő lövegeinkhez; mert csak e közben, látva két üresen vonuló mozdonyunkat, jött tudomásunkra, hogy két lövegünk az ellen hatalmába került.

Az egyik síkgyűből egy ló ellövetvén, a szekeresek elvágván annak vonó köteleit, a mozdonyval elfutottak; ezt az ostrommal bevett budai várban nyertük vissza, hol a fehérvári körönd táján fölállítva, ellenünk működött. Miként maradt el a hosszú vetőágyú? arról nincs tudomásom; de azt még azon napon, midőn a Damjanics-hadtest visszafoglalta az általam elvesztett csatateret, ott találtuk meg, bevagdalt külökkel, mindössze a tartalék-kereket kellett alkalmazni, s ismét csataképes volt.

Ez volt a Beyer által említett két elvesztett ágyú története!

Hogy a harmadikat hasonló sorstól megővni nekem jutott a szerencse, — ha most, több mint 33 év múltán fölemlítem, talán nem vonom magamra a szerénytelen dicsekvés vádját; hiszen tettem oly egyszerű és természetes volt, hogy akkor sem tartotta azt senki, sem előljáróm, sem társaim közül sem föltűnőnek, sem fölemlítésre méltónak, minek bizonyossága az is, hogy Beyernek sem volt arról tudomása. Bár a Barla szerény szavaiban, melyekkel a vitézségi rendjelt fogadtak, kétségen kívül ott volt az én részem is.

Azonban elbeszélésben valószínűtlen tanúsítják az általam, szerencsére, jobb meggyőző-

désre bírt tüzerek, kik közül még többen lehetnek életben, mint akkor nálam fiatalabbak, — maga Kovácsi százados, kinek e tettem, addig általam soha meg nem nyerhetett tetszését szerelte meg számomra, — s Kolenik György, ki egy hatalmas mozdonyrudat emelve jött velem, s ugyan válogatatlan szavakkal illette az első (császár) huszárezred urban falát fő és legfőbb tisztjeit, huszáraik megbízhatatlansága miatt, kik, bár fedezetünkre voltak rendelve, huszársan bízattak visszavonulás közben, maradjunk hátrább ágyunkkal, s ne tartóztassuk őket fel visszafelé intézett hadi mozdulatukban.

A miben azonban Beyerrel mindenben teljes készséggel egyetérték, az a Barla főhadnagy által tett nyilatkozat. Ő valóban teljesen kiérdemelte azt; mint katona bátor, rettenthetetlen volt, s nem tartozott a fejkét vesztők sorába. Szerény igénytelensége s mindenki iránt egyenlő szívéllyessége, méltányossága általános bizalmat s tisztelettel párosult ragaszkodást szereztek számára. Szívesen beismert s örömmel fogadott nyeresémet volt az ütegre, midőn a csatában s azutánra is ő lett parancsnokává.

Ápril 6-án, a nevezetes isaszegi csatában, a mi ütegünk nem működött. Seregünk bal

tekéket; végre azon az uton, melyen jöttünk, visszavezényelve, azon a napon már nem jöhettünk működésbe.

Ápril 10-én, a váci csata napján, a tartalék dandárban lévén, ismét nem vettünk tényleges részt a győzelmünkkel végződött küzdelemben.

Ápril 19-én, a híres nagysarlói ütközetben, már ismét közreműködöttünk, s a városészak-keleti szélén elterülő szántóföldeken jó közelből láttuk, hogy a 9-ik és más társ-zászlóaljok a város el-

nél voltam. Itt abban a kitüntetésben részesült az, hogy midőn kedvező állást nyújtó magaslatunkról a két dombor közötti völgyben elvonuló országhoz vezényeltetett le, 4 lövegünkre 24 ellenséges löveg tüzelt. Vágtatva vonulván le az állomásra, a fedezetünket képező 47-ik számú zalai zászlóalj nem követhetvén bennünket elég gyorsan, tőlünk nagyon hátra maradt. Utánunk vonulása közben belé került ama nagymérvű lovas roham árjába, melyet a csata folyamában Tata felől érkezett Schlick-hadtest

Az ellen következő reggelre elvonult nyugot felé, sok hadi, főleg utászati szert hagyván hátra az ácsi erdőben.

A magyar sereg fővezére, fájdalom, nem az ellen nyomát tartotta követendőnek, hanem nagy erővel készült Buda ostromára.

A Komáromnál pár napig tartott pihenés alatt jutott el táborunkba, Debreczemből, az ápril 14-iki függetlenségi nyilatkozat.

Komáromot elhagyván, május 4-én érkezett ütegünk Budavár ostromára, a kis Sváb-heggyre és az ostrom végéig onnan teljesíté feladatát, mely, mint Beyer is írja, ez volt: a Ferdinánd-kaszárnya melletti köröndben felállított ostrom-védő üteget működésében gátolni, a vérmézőre néző vároddal egész hosszában lévő minden ütegek ellen működni, s a végezélt, a rohamot megkönnyíteni, fedezni.

Az ostrom alatt közülünk többen tünnek ki mint jeles irányzók, azok közül Szennyre, Halászra emlékszem kiválóan.

A május 21-ki végső rohamra a jelt megadni ütegemnek jutott kötelességeül. 20-án késő este Psotta Mór tüzérezredes nekem, mint napi szolgálattevőnek, személyesen adta tudomra szóbeli parancsát, hogy jövő hajnalban, midőn a nagy Svábhegyen lévő főhadiszállásról 3 röppentyű látok fölemelkedni, minden löveggel tüzeltessek, mit minden, az ostromban résztvevő többi löveg utánozni fog, — ez lesz a jel a roham megkezdésére.

Ugy történt. Csak hogy a jelzett időben már annyira világos volt, hogy a röppentyűk fölöslegessé válván, csak a főhadiszállásról hangzott a szócsövön leküldött vezényszó: «Tüzérek, löjjetek!»

E szomorú emlékü kitüntetés után, fájdalom, kevés mondani valóm van ütegem történetéből.

Május végnapjaiban megindult a magyar sereg Buda alól a Vág melletti harcokra.

Ott június 11-én Sempte, Soponya, Szered között, egy kisebb mérvű, inkább kém-szemlében mint ütközetben vettünk részt. Már előbb is, de e nap után is, leginkább Mocsokon, hol a főhadiszállás a nyitrai püspök pompás nyári lakában székel, voltunk táborban és szállásokon. Innen vezényeltetett el tőlünk, nem tudom hová, a két 10 fontos vetőágyú. Innen ment, súlyosan megbetegedvén, kedves derék parancsnokunk, Barla főhadnagy Nyitrára, s nem mint Beyer írja Komáromba, gyógykezelés végett.

S az ő távollétében, június 16-án, Pálfi György hadnagy vezénylete alatt, az ismét Sempte és Szerednél kifejlődött harcban lón befejezve az üteg története, hol nem, mint Beyer írja, «merészen előhaladván», hanem kedvező és sikeres működést biztosító állásból előre vezényelve s tapintatlanul kedvezőtlen terepen, az apró és könnyen kezelhető 3 fontos ágyúkkal egy vonalra felállítva, a négy darab 12 fontos löveg az ellen gyalogságának szuronytámadásával elfoglaltatott; sok szekeres és tüzer sebesült meg, Musch Bernhád főhadnagy bal karjába súlyos lösebet kapott, őt a kalapjánál lengő nagy fehér strucz toll miatt bizonyosan valami magasrangú főtisztnek nézvé az ellen.

Midőn ütegem ezen, fájdalom, utolsó előnyomulására elindult, engem Csaplár Ignác hadnagy a két hosszú vetőágyúval — miután azok egyike kerekében megrongáltatott, tőlényeiből pedig mindkettő kifogyott, — úgy azoknak biztoságba helyezése, mint az általánosossá lenni kezdő löszerbiány pótlásának sürgetésére, a csataterrel visszavonulni rendelvén, az üteget ért végcsapásnál jelen nem lehettem.

1. A külföldiek szállódjája Casamicciolában a földrengés előtt. — 2. e szálloda kapuja, és — 3. maga a szálloda a földrengés után. — 4. A Mangin-tér romjai Casamicciolában. — 5. Lacco Ameno. — 6. Garibaldi-ütege, Casamicciolában. — 7. Barbieri-villa. — 8. A fa-színház. — 9. A külföldiek szállódjájának romjaiból.

A FÖLDRENGÉS PUSZTÍTÁSA ISCHLIÁN.

Beyer azt is írja: «sok emberünk vesztett el.»

Megvallom, nincs, s akkor sem volt tudomásom a csata által közülünk vett áldozatokról; kivéve, ha egy fiatal, előkelő társunk esetét annak számítom be, ki még a csataterre felvonulásunk közben, a velünk szembe jövő s hátravonuló sebesültek között szintén sebesült fivérével találkozván, nehogy magát is ily sorsnak kitegye, ahhoz csatlakozott s velünk ellenkező irányt vevén, nálunk és közöttünk legálább, soha többé nem látatott s így ütegünk néve csakugyan elveszett.

szárnyán, a falu alsó végén túl fekvő domb élen volt felállítva és tüzelt egy hat fontos ütegünk. Felvonulás közben, az erdőből kiérve, ez üteg háttérében fekvő gyeprre jutottunk.

Hát megett s balra erdő körített, melyben erősen ropogott az apró fegyver, jobbra mellettünk egy mély, át nem hatolható vizmosás volt, — így nem lévén terünk a felfejlődésre és működésre: tétlenségre kárthatva egy ideig fogadtuk az előttünk tüzelő ütegek szánt, de azon sok esetben túl lőtt és közén k hulló ágyu-

len intézett roham közben mint segítették szuronyokkal az ellent, a visszavonulásukat gátoló kerítésnek minél gyorsabban átkelhetni.

A nagysarlói diadal után seregünk Komáromba nyomult elő s ápril 26-án ottan seregeinket egyesülten, korán reggel elverte a várat régóta ostromzáróló ellent, — majd az attól visszafoglalt erődökön túl jelentékeny csatára kelt azzal, melyben ütegünk ketté osztva, a jobb és bal szárnyon vett részt.

Én a Szöny felé terül, balszárny fél üteg-

nagy számú lovassága, a mi balszárnyunknak szintén jelentékeny erejű, de ezen roham elől csakhamar és nagyon is meghátrált lovassága ellen intézett. És csak a 26-ik zászlóalj vitéz támadása mentette ki megszorult fedezetünket a veszedelmes kelepezéből.

Az egész magyar csatavonalon löszerfogatózás állván be, közelebb húzódt az az elhagyott védművekhez, s azon állásából nézett a nap hátra levő részén farkasszemet az ellennel, csak gyéren váltva azzal néhány ágyulóvást.

A lőszertarték sokkal távolabb volt, mint sem azt a rendelkezésre állott idő alatt elérhetem volna. De az előnyomulást is a vereség és az azután, főleg az első százrezredbeliek által siettetett visszavonulást oly gyorsan követte, hogy engem vetőágyummal az egész visszavonuló had csakhamar utól ért, hozva a leverő hirt, hogy a pályáját oly szépen kezdett első 12 fontos ütég mily véletlen s mily szomorú véget ért.

A két vetőágyu s az elveszett lövegek árván maradt személyzete más ütegekhez osztatot be, az altisztek kivételével, kik a rövid idő múlva beállott általános visszavonuláskor tömegesen mentek Komáromba, s részint ott találtak alkalmat, részint onnan küldettek tovább.

Barla főhadnagy is kénytelen lévén Nyitrát elhagyni, elbusult népének még együtt vándorló maradványát elérvén, engem és Palugyayt, mint szintén alkalmazás nélküli altiszteket, fogatán magával vitt Komáromba.

Tanuja voltam a derék hadi fájalmának, melyet kedves ütegeinek megsemmisülte fölött érzett; de nem vagyok képes azt leírni, mint nem azon keserű kifakadásokat, melyekben az öt ütegtől eltávolított szerencsétlen betegség felett kitört. Levert volt és noha testben már javulóban, lélekben annyival inkább beteg lett.

Ó Komáromban maradt s később ott még századosá mozdítottatott elő. Én több társaimmal Pestre s onnan tovább vezényeltetvén, nemcsak nem láttam őt többé, de dacára a hosszu időnek, mely az 1849-iki események óta lefolyt, felőle soha semmit meg sem is tudtam s csak is Beyer sokszor említett közléséből értesültem a „Vasárnapi Ujság” 1880-iki 38-ik számában közölt haláláról. S csak most mondhatom el a nyilvánosság előtt: legyen a derék, vitéz honvédüzér-százados emléke tisztelve, s csak most adhatok kifejezést azon őszinte ohajtásomnak, adjon az ég a magyar hazának minden időben sok, Barla Károlyhoz hasonló hű és vitéz fiaikat.

Végül szabad legyen még élő hajdani fegyvertársaimhoz azt a kérészt intézmem, legyenek szívesek jelen közleményem netalán téves állításait helyreigazítani s előttem is tudva lévő hiányait kiegészíteni.

Meggyőződéssem az, hogy ha ily módon hajdani honvédseregünk egyes részei, csapatai történetének részletes adatait megmenthetjük a feledés homálya elől, nem rossz szolgálatot teszünk az 1848/9-iki honvédsereg fényes múltjának, s hiszem, hogy a nyilvánosságra hozandó adatok között lesz nem egy olyan, mely honvédeinkre alkalmazva, igazolni fogja a költő szavait: „Tették sugára átragym, időn, enyészeten...”

SZENT-ISTVÁN NAPJA S FŐVÁROSBAN.

Karcolat.

Végre egy Budapest, a mely nem csak főváros, de — magyar is. Hatalmas varázsnak kell ahhoz a dicsőségnek jobb kézhez tapadnia, hogy még holta után is csodát tesz s évenként egyszer átváltozik Magyarországi fővárosát olyanná, a milyennek ő álmódta nemzetalkotó nagy céljaiban s a milyenné már nem remélhető lenni. Mennyi ismerős arc, milyen nyugodt népség! Mindenik hozott magával valamit a rónák illatából, mely gyermekálmunkat lebegte körül, az erdők, tavak és bérezek levegőjéből, melyből ifjú ábrándjaink kisarjadtak, és egy pillanat alatt idillivé varázsolják a rideg, sötét falakat, melyek között az önzés, szédülés és lelketlenség vásári zsvájához voltak állandóan szokva. Miféle kövér, gyürös ujjak piszkálnak a zsiros bankók között a Pannónia és a Szikszay terített asztalainál! Sok fővárosi czifra gavallér vet irigy szemeket az előkerülő igénytelen bőrtárcákra, melyek duzzadó terjedelmekkel kidomborulnak az ünnepi mándli oldalzebeiből. Hadd lássák ezek a kényes urak idefenn, hogy még a vidéki ember is bírja szuszszal — ha épen meg kell lenni.

Még a cigánynak is jut egy-egy kövőbb bankó, hiába ellenkeznek módos szerénységgel az aszszonyok, kik mindenben zsuoriskodni szeretnének. Mert az apjuknak több esze van. Tudja ő, hogy mikor az ember tisztességben van, egy-két forintnak oda sem kell nézni. Aztán odahajol esinján a cigány fülehez. Neki is volna egy nótája, hanem azt már tán ki se tudná huzni, olyan régi. És megeresztve egykori híres, hét határra szóló hangjának dörgedelmet, avatag tremolóval baktat végig valami elfeledett magyar solo ütemein. Hát nem utána huzza egy hallás után az az átkozott varjuszemű primás, (az isten akárhova tegye), helyben ki is czifrázza mindenféle sallangos czikornyákkal, hogy csak ugy táncol utána a szive, a ki hallja? No már gyerekek, aszszonyok, akárki mit mond is, nem lesz innen hazamenetel egyhamar! S bizony volna is foganatja a szónak, ha az ángyom-aszszony vasvilla-tekintete észre nem tértené ő kigyelmét. Hanem ők látni jöttek föl, s ki tudja, lesz-e még valaha alkalmok színről-színre látni az ország fővárosát; nem kell hát a drága időt haszontalanságokkal feleselni.

Neki fekszenek tehát, tipegő léptekkel, naptól, fáradságtól vöröse szitt arccal a hosszu utnak. De hát merre, hova? Egy takaros karton-kötényes lányka, ki szemérmesen fogogatja kezében a gondosan vasalt csipkés kendő mellett hervadt virágbokréját, mindegyre az „üveg-utczát” akarja látni. Persze, a párisi utcát érti alatta. Uram bátyámnak egy jó gondolata támad. Nem jó volna-e azt a gyönyörűséges, tüzről-pattant szép fehér cselédet hallgatni meg, a ki a népszínházban vesztegeti fűnek-fának csalóány hangját, s a kinek neve minden magyarnak szívébe van írva? Egyéb se kell Boris asszonynak, hogy felformedjen: „Hogy is ne no! — löki oldalba titkon férjem uratam — épen a keldem vén fejének találták azt fel.” Micsoda kedves, zamatos hahota rengetteti meg az egészséges ráncokba öltött piros tokákat e csipkedő szavakra!...

„De nini Andris koma! Hát kelmed itt? Mikor jött fel? Ej, ej, ezt ugyan jól kifundálta!” S egy, kettő, körülveszik a derék földit. „Most már együtt maradunk ugy-e, legalább nem veszünk el ebben a nagy faluban?” Az öregek annak rendi szerint kezét szorítanak, míg az asszonyok sopánkodva hajtják egyre, hogy: „De bizony nem hittük, dehogi hittük; nem, kedves koma, nem hittük bizony mi.”

Hanem van is ám láttatja aztán Andris bácsinak. Nem hiába bírviselt ember ő keme, s nem hiába járta meg már két ízben Pestet; egyversen, mikor mint huszár volt kommandorozva a Nájebájgba, s másodsor, mikor a koronázási deputációval jött fel hajón, épen a nagy égés után három héttel. De tudja is jól, hogy mit és hol kell nézni. Mikor már mindannyiának bele fájdult a nyakacsáigja a háromemeletes paloták nézésebe, akkor büszkén ránt egyet lemosog nagy bajuszán s odasugja nagy bizalmasan a másik fülebe:

„Hát az országházát meg se nézzük, vagy mi? Azt tartom komám, mind bolond ember az, a ki azt az edényt nem ismeri, a melyikből eszik. Már pedig hiába, itt főznek nekünk az alkotmányos szakácsok német csuszpájt: hej, pedig de sokszor elsőzzák az istenadták!”

„No Andris koma, e már aztán döfi. Igazi követi szót ejtet most kigyelmed.” S míg lassan megindulnak a néppel zsufolt utcákon, hazafias aggály felhője borul becsületre arcaikra, nagyokat hmgetenek s erősen köszörülük torukukat valamire, a mit egyikök sem lát ki-mondani.

A teremőr felnyitja a rekedt levegőjü termeket s apróra megmagyaráz mindent. Itt ül a vörös széken Tisza Kálmán, amott Szapáry, ott ujra Tisza Kálmán. „Ugyan ne szóljon, csak nincs tán két széke is egyszerre?” — „De bizony kettő van, mert hát ugy áll a dolog, hogy mikor mint kormányelnök beszél, akkor emide ül, mikor pedig mint belügyminiszter szólal fel, akkor ott helyezkedik el.” Az öregek gyanakodó modorban rázogatták fejüket: „Lám, lám; no csakogyalamkép két szek közt a pad alatt ne maradjon.”

Egy kissé szeget üt fejükbe a sok tarkabarka czirada, melylyel a képviselőknek padba illesztett nevégyeik vannak kiköszörölve. Vanak köztük sárga, vörös, kék és zöld plajbászszal gondosan rajzolt arabeszkék. Az ember azt hinné, hogy iskolában van, kivéve, hogy a pa-

dok nincsenek befaragva. Pedig bizony már ezt is megtehetnék a nagyságos követ urak, a milyen tréfás emberek.

Ez alatt az Orczy-kert is megtelik nyugodt, nevetelő néppel. Beh tudja is ez a pesti nép, hogy mi a tisztesség! Ahun van, még az a sánta koldus is teljes díszben prezentálja ma magát, s patyolat fehérre mosott, tiszta ronggyal burkolja körül nyomorék lábát. Valami árnyékos lomb alatt tenyeres-talpas patkó-kovács nyomodja szentől fekete ujjával az ü-hüm zü-hüm harmonikát. Ott van a repülő fagyaltos is, — vagy minek nevezzük, — ide-oda döcögötte kétkerékü taligáját, melynek rázása alatt és a nap hevétől csakhamar lévé folyik szét a drága festett jég. Kissé sós is ugyan, hanem azért akad a ki elkapossza s ott mindjárt melegében (mert meleg ám) felszűrösli.

Jerünk tovább. Amott a tóparton mintha valami tolongás volna. Csakugyan. Egy négy éves szőszke kis ficska veri a czimbálmot — a skálát, mellette édes anyja, talpig feketébe, műtörtő arccal dirigálja a meg-megbicsakló kis kezeket. „Tessék elhinni, valódi csodagyermek.” S anyai gyöngédséggel simogítja meg izzadó fürtös fejcskéjét. Szegényke valami pápai szücsnek a fia (nyáron tudvalegőleg nem igen fényes a szücs-üzlet) s azért jöttek fel, hogy a rendkívüli tehetségre felhívják a kormány figyelmét (ej, ej, hogy épen most kellett a minisztereknek is Bécsbe távoznok), a „Varju-laposi Hirverő” már két ízben szót rendkívüli elismeréssel róla, s egy szó mint száz, meg kell menteni Magyarországot számára a csodálatos kis zsenit. Ha tehát úgy tetszik, t. ez. publikum...

A s. k. katonabanda is ugyancsak kiveszi a dicsőségéből az osztrák kvótát. Rác Pali gyöngyszózatos hegedűje kénytelen meghátrálni a bombardonok, dobok és trombiták ostromlása előtt. S a dicsőséges banda egyhásmutatn ontja ki magából az alserstadti remiszczencziákat. És dob, zene szól, ropog a fű a vágatva tipró csizmák sulya alatt. Az emberiség azon osztályának, melynek a munka az időtöltése, rendesen időtöltése is — munka. Kell ahhoz egy kis pihegő fáradság, egy kis csorgó izzadság, hogy elmondhassa: jól mulattunk!

V-r.

JOLÁN.

ANGOL REGÉNY.

Irtá BLACK WILLIAM.

HETEDIK FEJEZET.

Látogatás Merhadzban.

Másnap reggel Winterbourne ur másoknál korábban fölkel, mikor még a dahabéan minden szunnyadt, hogy levelet írjon barátjának, Shortland képviselőnek Angliába. Tulajdonképp csak ki akarta önteni lelkét s megkönnyebbülést keresett abban, hogy elmondhatta barátjának a mi történt, hogy Jolán el van jegyezve, hogy bármily fájdalmas is megválnia leányától, sokkal nagyobb a megnyugvás abban, hogy e feltett kedves teremest mentve tudja attól az örökre fenyegető veszélytől, mely az ő — barátja előtt is ismeretes — sötét titkának fölfedezéséből reá, a mit sem sejtő gyermeke hárulhatna.

Mintán levelében a tegnapi tényt előadta s a fiatal Leslie Archiet, a lynni urfít s Lynn lord egyetlen fiát és leendő örökösét röviden, de igen kedvezőleg jellemezte, mint oly férfit, kire minden tekintetben nyugodtan bízhatja leánya sorsát: még a fölötti aggodalmának s kétélyeinek (melyek miatt egész éjjel nem tudott aludni) adott félénk kifejezést, vajjon nem volna-e jó s helyes, őszintén tudatni leánya völegényével mindent, megmondolva mily kényesek és a külső becsületre is mily sokat adnak előkelő szülői, s mily szerencsétlenség volna, ha egyszer véletlenül tudná meg, a mit ő elhalgatott előlük. De mikép kezdjen hozzá? mikép adja értésére Leslienek a dolgok állását, ha már akkor — mint kellett volna — nem tette, mikor az ifju először kért engedelmet tőle, hogy leánya előtt nyilatkozhassek?...

Midőn levele írásában ennyire haladt, női ruha suhogását hallá s hátrafordulva leányát látta szobájába lépni. Jolán oly vidám és üde volt, mosolya oly ártatlan, tekintete oly felhőtlen és derült, csevegése oly gondtalan, hogy Winterbourne urban megingott a jobb elhatározás s a jövőt, mely oly vidáman mosolygó fé-

JOLÁN. — MIT AKAR KEGYED? KÉRDÉ IZMAT UDARIASAN.

jök, nem akarta kockáztatni valami oly nyilatkozattal vagy fölfedezéssel, a mi leánya völegényét elidegeníthetné, vagy épen elriaszthatná. Hisz végre is: mitől kell tartania? Ha egyszer Jolán Lesliené, vagy épen lady Lynn lesz, s megszünik Winterbourne kisasszony lenni, ha élete legnagyobb részét a távol északban, Lynn-kastélyban töltödni s csak rövid látogatásokra jó Londonba, így is tán csak évek múlva: alig valószínű, hogy a titok, melyet tőle eddig oly gondosan el tudtak rejtetni, valaha tudtára juthasson.

Jolán oly bizalommal csevegett a jövőről, legközelebb az Allt-nam-bá-ban töltendő vadász-idényről, ottani lakásukról s berendezkedésükről, melyt az Archietől kapott alaprajz szerint maga egészen beosztott és megállapított s még arról sem feledkezett meg, hogy Shortland urat, apja barátját is meghívják vadászatra s kijelölte számára a szobát is, a melybe szállásolni fogják, a Winterbourne é mellett, a hol a vadászkutyák csaholása a kutyaházakból nem hallszik fel s nem zavaria a vendég nyugalmát, — s mindezt oly gyermeteg vidámsággal csevegte beszélte el, — hogy atyjának minden aggályai eltűnt, kételeyi megzuntak s barátjához írt levelét e nyugodt hangulatban fejezhette be.

„Nem! — irta — semmi szükség leleplezéseket tennem Leslie urnak! Minden jól lesz s nyugalmunkat semmi sem fogja megzavarni.”

„Kérlek — folytatta — eszközöld ki, hogy a lapokba olyas értesítés csuszszék be, hogy Slagpool követének egészségére az egyiptomi utazás igen jól hatott s helyét a parlamentben remélhetőleg nem sokára elfoglalhatja. Ezt majd átveszik a slagpooli lapok s választóim ki lesznek békülve távolléttellem. S valóban is, mivel Kairóban olyasmit hallottunk, hogy politikai zavaroktól lehet tartani, sietni fogunk itt hagyni ez országot s az ülésszak elején már otthon leszünk s én a budget letárgyalásának befejeztéig nem is fogom elhagyni széketem a parlamentben. Jolán Grahamékkal megy, a kik nagyon szívesek voltak hozzá az előtt is, most pedig egészen úgy bálnak vele, mint testvérökkel, s nálók marad, míg mi is — mert remélem nem veted meg leányom meghívását s nem akard kedvét elrontani — utánok mehetünk s megkezdhetjük allt-nam-bai vadász-idényünket, stb. stb.”

Mire levelét befejezte, a dahabéan mindenki fönn volt már s készülődött a Merhadzba, a kormányzóhoz, tervezett tisztelő látogatáshoz, melylyel az egyiptomi főur tegnapi látogatását az egész társaság viszonzni akarta.

Grahamné és Jolán nagyon örültek, hogy e kis utat, melyet gyalog is könnyen meg lehetett volna tenni, még is csónakon teszik meg, mert a parton a forró homokban, vekony talpu női cipőkkel, nem volt kellemes a sétálás. Tá-

gas csónakba szállottak s kellemesen csevegte ültek; Archie szívesen kereste volna az alkalmat, hogy külön, bizalmasabban beszélhessen Jolánnal, kit méltán tekintett már jegyesének; de az a csónakban lehetetlen volt s ez őt kissé ingerültté tette, a mit azonban Jolán, a maga ártatlanságában, észre sem vett. Winterbourne ur gyönyörrel s megnyugvással nezte leánya vidámságát a régi gond felől az ő homlokáról is mind jobban eltűnődztek.

Mikor partra szálltak, roppant zaj és tömeg közt találtak magokat — nekik legalább úgy tetszett a dahabéa csendje és magánya után. Öszvéreket hajtottak, tevéket terheltek, porfelhők keltek utánok, vízhoroktól töltekeztek s lármáztak a folyó szélén, asszonyok és gyerekek lármája és csacsogása hallatszott s mindenféle arabok sürögtek, elölteleg a közmondásos keleti nyugalom hagyományos képétől. De mind e zaj közepette fölött a fiatal, előkelő arab Izmat effendi — a kormányzó európai műveltségű fia — a ki udvariasan sietett eléjük s mentette magát, hogy megkészt kissé üdvözölésükkel. Vezetése alatt a társaság egyenesen a kormányzó laka felé indult, hol nemcsak maga az öreg főnök, hanem a merhadzi előkelők egész csoportja várta az európai vendégeket.

Atyám nem beszél angolul, francziául is keveset és rosszul; mindig el volt foglalva iithoni dolgaival s a politikával, azért nem is utazhatott; de környezete mind tud francziául, némelyek angolul is; nagyságtok nem lesznek megakadva a társalgásban. Mindnyájan — különösen atyám — rendkívüli szerencsésöknek tartják, hogy nagyságtokat üdvözölhetik.

Az ifju gyorsan s nagy élénkséggel beszélt. Meglátszott rajta, mily büszke, hogy a fiatal hölgyeket vezetheti.

„Őn is beszél francziául? — kérdé Graham ezredesné.

— Sokkal jobban mint angolul; három évet töltöttem Francziában.

— Épen mint én, — mondá Jolán, — csakhogyan én nem három évet, hanem egész gyermekkoromat ott töltöttem s tény, hogy én is jobban tudok francziául, mint angolul — ámbr nem áll, hogy ön nem jól beszélné az angolt.

— Igazán, — szól Izmat élénken, — kegyed is félig franczia? Hogy lehet az?

— Egy franczia nőveltem (mi Chateaux-nak neveztek) növekedtem, most is oly jól s kedvesen emlékszem arira vissza.

— Bár csak valamit tudnánk arabul — szól közbe az ezredesné, — hogy jobban megköszönhetők ő exczellenciájára a kormányzó kezgyességét, melylyel dahabéját rendelkezésünkre bocsátotta.

— Oh, — mondá az ifju arab, — szót sem érdemel.

Mivel Jolán sokkal jobban beszélt fran-

cziaul mint Grahamné, Izmat effendi többnyire vele társalgott, a mi nem kevésbé hozsantotta s féltékenyén is tette völegényét; de nem volt módja meggátolni a nélkül, hogy feltűnő udvariatlanságot ne kövessen el.

Ezalatt a kormányzó palotájához értek s néhány lépcsőn, melyek karzatát pálmafák legezvői árnyalták, fokain pedig fegyveresek álltak tiszteletört, az elfogadó-terembe léptek, hol a kormányzó, főemberei körében, várta vendégeit. Az elfogadás közel sem volt oly feszes és ünnepléses, mint a tegnapi első látogatás a dahabéan, a kormányzó ugyan csupán arabul beszélt s vendégeivel tolmács által kellett magát megértetnie, de környezete francziául vitte a társalgást. Az urakat csibukokkal, a hölgyeket hűsítőekkel kínálták. Azután kisebb csoportok képződtek, melyekben egészen felszelenül folyt a társalgás. A fiatal Izmat itt is csaknem kizárólag Jolánnal foglalkozott, völegénye nagy — de elfojtott — bossúságára. Ez az arab, gondolá magában, ahhoz van szokva, hogy az arab és egyiptomi nők lefátyolozzák arcukat — mit fog gondolni ez európai hölgyekről, kik nyílt arccal s oly könnyelműen csevegnek vele. — De aztán Jolánra nézett, a ki csak tegnap ígérte neki kezét, szívével együtt s a kinek arcából és szeméből oly tiszta gyermeki ártatlanság sugárzott: s gyanuit és féltékenységét csillapodni érezte.

A dolog azonban ismét rosszabbra fordult, mikor a kormányzóval való fogadás véget érvén, Izmat effendi sétat ajánlott a városban, a bazárok között s a társaság, főleg épen a hölgyek kíváncsiságának kielégítésére, azt egész készséggel elfogadta. De vajjon visszautasíthatta volna-e?

Mikor a száradt, iszaptalaju, erősen porzó, szűk, tekervényes s végtelen bazársorba értek, a melynek keskeny közén csoportosan haladni lehetetlen volt, a hol piszkos és rozzant deszkasátrabban turbános fejű név asszonyok árultak zsbárukat, — természetesen Izmat volt a vezető s szintoly természetesen, hogy ő ismét csak Winterbourne kisasszonyt vette karjára s vele ment elől, a többiek pedig utána, a hogy akartak vagy tudtak. Archie nehányszor megpróbálta előre tolaodni s jegyese közélébe jutni és elvonni őt az arab gavallér társaságából, de az lehetetlen volt s meg kellett adnia magát.

Azok ketten csevegte mentek elől. — Mit akar kegyed? — kérdé Izmat udvariasan, — valami különlegességet? valami zsbárut?

— Akármít, — felelt a leány, — csak igazi keleties, igaz egyiptomi legyen, valami alkalmas ajándékot szeretnék venni Graham ezredesnének, meg apámnak, a mi őket Merhadzra emlékeztesse.

— Ah, kisasszony, itt nem igen fog kedvére valót találni. Nekünk nincsenek ipar-czikkinék; mi itt e vidéken földmívelő nép vagyunk, a mi itt e kisvárosi rongyos bazároknak talál, az is mind Kairóból való. Valami cserépedény-féle összes gyártmányunk, de az törekényebb, mintsem alkalmas volna arra, hogy hosszú utra vigyük, ékszer-csecebecse, selyem-árúk, az mind a kairói bazárokból került ide.

— Hát Kairóban kaphatunk igazi egyiptomi dolgokat?

— Mindenesetre. A kairói bazárok nagyon érdekesek. Ah mily szívesen lennék nagyságtoknak ott is kísérője.

— Az nagy visszaélés volna az ön szíveségével részünkről, ha elfogadnók.

— Épséggel nem. De valamire akarnám figyelmeztetni ura atyját, sietniök kell, hogy minél előbb túl legyenek Kairón.

— Talán veszély fenyeget ott?

— Veszély épen nem, de zavaros hírek érkeznek s idegeneknek nem lehet kellemes ott lenni. Egyébíránt nagyságtok, ha ott lesznek, jobban megítélhetik a helyzetet, mint mi itt.

A mit mondtam, csak épen figyelmeztetés akart lenni, ne aggódjék rajta.

— Meg vagyok győződve, hogy apám és Graham ezredes nagy súlyt fognak fektetni az ön zétére.

Az előkelő arab nemcsak hogy a bazárok közti sétat által egészen lefoglalta magának Winterbourne kisasszonyt, de mikor a sétatának vége lett, még el is fogadta az urak és Grahamné meghívását ebédre a dahabéba s megígérte, hogy mindenesetre el is fog jöni. Leslie komor képet vágott hozzá, de nem szólhatott semmit.

Hanem mikor elbucszunk a visszatértek a csónakhoz és azon a dahabéára, kikereste az első szabad percet, melyben jegyesével négy-szem közt szólhatott.

— Ime, Jolán, — mondá némi keserű hangnyomattal, — ez volt jegybejárásunk első napja.

— Valóban, — mondá a leány, — nem érte el a keserű célzást.

— Nem sokat voltunk együtt s magunk, — folytató az ifjú.

— Valóban nem, oly zajos nap volt! mennyivel kellemesebb a csöndesség, nemde?

— De kegyed, ugy látszik, elég kellemesnek találta az izmat effendi társaságát?

— Valóban kellemes s értelmes ember, — felelte Jolán egész ártatlan szendességgel. — Remélem, látni fogjuk, ha Angliába jó.

— Nem gondoltam, hogy kegyed ily könnyen ismerkedik, csak úgy az utszélen.

— Nem mondhatjuk epen utszéli ismeret-ségnek, — felelt a leány, észrevéve jegyese ingerültését, — ő Grahaméknek régi ismerőse, még Indiából.

— Ugy hát nem fogok többé kerengőzni senkivel, — felelt Jolán halkán, még mindig lesütött szemekkel, az önmegadás és engedel-messég hangján.

— Remélem, nem fog kegyed zsarnoknak találni engem. Ha valamelyikünk zsarnok lesz valaha, az valószínűleg kegyed lesz, a ki ugy el tud banni mindenkivel, miért ne velem is?

— Remélem megért s nem haragszik?

— Oh nem! teljesen értem őnt! — szólt a leány, mindig azon a halk, szelid hangon.

Izmat effendi csakugyan eljött az ebédre. De Jolánnak alig volt egy szava hozzá, egész este.

Az udvarias arab e mellőzött észre sem látszott venni, legalább nem, hogy szándékos lehetne. Egész előzettséggel értesítette a tár-saságát, hogy több kisebb kirándulást tervezett s rendezett be az európai vendégek számára, a pusztában, a palmaligetben, a Nilus partvidé-kein, szóval az egész környéken. Sajnálattal fe-jezte ki, hogy kiserőjük maga nem lehet: de gondoskodott, hogy saját dragománja, ki a da-habéán is szolgálatukra állt, legyen vezetőjük.

nyezésére némi javulás állott be. Táviratoztak Indiába az egészségügyi közegyekért s nyolcz indiai angol orvos és negyven muzulmán kór-házi kezelő érkezett Szuezebe. Az Angliából érkezett tizenkét orvos is komolyan hozzálátott feladatához s mindenütt önkéntes bizottságok is állottak össze segélynyújtás céljából.

Hogy Indiában a kholera már régebb idő óta nagy mértékben dühöng, azt igen jól tudták az angolok, de az angol kereskedelmi hajók egészségügyi tekintetben oly szigorú felügyelet alatt szoktak állni, hogy rá sem gondoltak arra az eshetőségre, hogy a kholerát becsempészhes-sék. Látjuk, hogy milyen roppantul csalód-tak ebben.

Magában Indiában a járvány okait első-rendű szakértők az évenként április 12-dikén Bombayban és Madrasban tartatni szokott nagy bucsujárásokra vezetik vissza. E bucsujárók étkeit, mint szent étkeket, a papok és templomi szakácsok szokták kiszolgáltatni s mindenki tartozik belőlök szertartásszerűleg enni. Szak-értők kimutatták, hogy e rituális eledel, az úgynevezett «prasadam», a legnagyobb mérték-

AZ ISCHIAI FÖLDRENGÉS.

A nápolyi öböl térképe.

Casamicciola tájképi szépségei s ritka természeti adományai világszerte nevezetessé-ké lettek elpusztulásuk óta. Maguk a képek, melyek közül ismét bemutatunk néhányat, eléggé tanu-sítják a híres fürdő szép fekvését s igazolják a «la regina dei bagni» (a fürdők királynője) büszke nevet. Nápolyból a St.-Elmo alatt elvo-nuló hosszú alaguton keresztül menve, a vul-kánikus tünetekben oly gazdag Pozzuoli felé, csaknem mindenütt magunk előtt látjuk a regényes Ischia szigetét, látjuk a hid által a szigettel összekötött erőd csillogó épületeit s a maga-san emelkedő Epomeo hegységet. Casamicciola kissé el van fedve, de később az is előtűnik, vagyis — előtűnt az előtt; mert ma már a fényes paloták egész sorozata csak rom.

A fürdőt, mely Casamicciola-t oly látogatottá tette, a benne fakadó számos meleg forrás te-remté. Számtalan helyen bugyog ki a természetes meleg víz a szik-lák szakadékaiból. Legjelentéke-nyebb közöttük a «Gurgitello» («Örvény»), mely 52–59 fok meleg s nemcsak rheumatizmus és köszvény, hanem női idegba-jok ellen is nagyhatású; a «del Cappone» nevű forrás vizét asztal-nál is itták, a «Spenna polast-ro» nevű forrás vizét tyukszemek kiirtására használták, a «Cociva» («Pözög forrás») vize pedig, mely 72 fok meleg, valóságos főzésre használtatik. Van még ezeken ki-vül is számos forrás, köztök az «Aqua d'oro» és «d'argento», melyekről már a híres római földrajzíró, Strabo azt hitte, hogy aranyat és ezüstöt hoznak fel a föld bensejéből s végre a «Tambourro» forrás, melynél a kiszabaduló szénasav dobütésszerű zajt okoz. A meleg források száma különben még nagyobb Lacco közelében, hol — mint mondják — vizök a földet és tengert is meg-mellegíti s a parasztok a parton száraz homok-fürdőt és meleg lábfürdőt vesznek. St.-Montano mellett pedig a források gőzét ugyancsak a parasztok gőzfürdőnek használják fel.

Ischia fürdőinek kellemességét nem cse-kély mértékben emelte az a körülmény, hogy a tiszta, azurkék égen gyakran hónapokig nem látni felhőket s a friss tengeri légáramlatok türethető teszik a különben kellemetlen dél-olaszországi forróságát. A fürdő mellett levő partokról s a kissé emelkedettebb helyeken a házak ablakaiból is gyönyörű kilátások nyil-nak a nápolyi öböl regényes partjaira, hol Odysseus és Aeneas utazása klasszikussá tett minden helyet s hol a Vezuv által eltemetett városok, a festők és költők kedvező Capri szigete és Sorrentója annyira ábrándozásra nyújt alkalmat.

Magá a sziget különben történeti emlé-kekben meglehetősen szegény. Legnevezetesebb pontja a szigettel összekötött 180 méter magas trachyt-csúcson épült vár, mely a török tengeri rablók ellen készült. Közepén vannak a börtö-nök e jellemző felirattal: «Fructus criminis» («A bűn gyümölcsei»). E börtönökbe vetették a Bourbonok, midőn még Nápoly trónján ültek,

az Olaszország folszabadításáért rajongó köz-társaságokat. E sziget különben arról is neve-zetes, hogy a legjelesebb olasz költőnő, Vittoria Colonna, itt élte napjait.

A mintegy 2¹/₂ négyzetörmérföldnyi kis szigeten oly emberfaj lakik, mely a különben közeli nápolyiaktól nagyon különbözik. Arc-zsínök sötétebb, vonásaik más alakúak s még beszédjük is külön társzólásban fejelett. Csak-nem önálló fajnak lehet őket tartanunk, mivel e helyen a hellén, ólatin és szaraczen fajok vegyültek. S mivel a sziget minden részén gaz-dagon terem a szőlő, e helyen egykor a bor-istennek áldoztak s még ma is gyakran rendez a nép nagy bacchanáliákat. A fekete szemű, tarka öltözötű nők messze földön híresek, mint kiválóan ügyes tarantella-tánczosnők. De a mel-lett szorgalmasak is. A sziklás sziget három-negyedrésze egész virágzó kertté alakult át s e munkáját a nép ismét és ismét megújítja, valahányszor a földrengés pusztítását már-már elfeledte. S elfeledi hamar. A déli népek gyer-meteg kedélyével e sziget lakója csak a jelenre, gondol s annak a jelennek valóban van oka örönden, mert lakóhelye sok tekintetben va-lódi földi paradicsomnak mondható.

NÉGY NAP MÁRAMAROSBAN.

I.

Nagy örömmel s köszönettel fogadtam Trefort miniszter folszólását, hogy legyek ki-sérője az ország északkeleti megyéiben ez év

ISCHIA VÁRA.

junius hava első felében teendő hivatalos kör-utjában. Még soha sem jártam Szatmár, Mára-maros, Ugocsa, Bereg és Ung vármegyék terü-letén s előre örültem, hogy az ország e részét megismerhetem, vagy legalább — tudva, mily gyorsan utaznak a miniszterek — megláthatom; de semminek sem inkább, mint annak, hogy az előre megállapított uti program négy napot szánt magának Máramarosnak, egyet Szigetnek, hármát a megyében teendő kirándulásoknak. Tudtam ugyan, hogy ez korántsem elég, de mégis sokkal több a semminél s biztattam ma-gamat, hogy sok szepet és érdekest és sok előttem újat fogok látni ez aránylag rövid idő alatt is. Várakozásomban nem csalódtam; sőt utólagosan még élénkebb lőn bennem a sajnál-kodás, mint előlesem az ohajtás volt, vajha legalább még egynapi időt szentelhettünk volna szemlélődéseinknek!

Junius 9-én reggel 8 órakor indultunk a magyar államvaspálya Debreczen felé induló vonatával, de az északkeleti vasut egy kényel-mesen berendezett szalon-kocsiján, mely egész utunkra a miniszter rendelkezésére bocsátott s mely e végből a vonatkozó uti csatlóva. Szol-nokon Gyulai Pállal találkoztunk, ki odáig az

* Ez uti rajzok már néhány hét óta meg vannak írva: de szándékosan késtem közlésükkel, míg bizo-nyos, nagy zajt ütött esemény befejezését nyer; nehogy valaki vonatkozásokat keresen s találon bennök arra, az olvasó, remélem, megérti s méltá-nyolni fogja e miniatúr «nomium premarum»-t.

Sz. K.

A KHOLERA EGYIPTOMBAN. — KAIRÓI LAKOSOK HAJÓRA TÓDULÁSA A NILUSON.

S réá emelve nagy és mély kerek szemekt, kérdőleg folytatá:

— Ugy gondolja, nem viseltem magam eléggé tartózkodólag irányában?

Oszintésége lefegyverezte völégényét.

— Lásza Jolán, — mondá ez nyiltabban, talán csak véletlen, de engem nagyon bánt, hogy alig bírom kegyed ígérését, még időm sem volt élvezni boldogságomat, már egy idegen tolakodik közém. En nem félttem kegyedet; a féltés gyanakodáson alapszik, s jobban ismerem őnt annál! De talán kegyed nem tudja, hogy a jegyesekek némivel több joguk van egymáshoz, s megvárják, hogy valamivel több bizalmasságban s megkülönböztetésben része-síttessenek.

— Igazs van, értem; — felelt Jolán lesü-tött szemmel.

— Nem panaszkodom; nagyon különös volna, ha már ma kezdenék panaszkodni az után, a mit tegnap este nyertem kegyedtől. De kegyed, ugy látszik, még nem találta bele magát új helyzetébe. Azt gondolja, szeretném, ha ön ez-után is kerengőzne másokkal, mint a hajón tette?

A KHOLERA EGYIPTOMBAN.

A kholera Egyiptomban most már szünőfél-ben van, de augusztus 1-ig a halottak összes száma 11,600-ra ment, kik közül 4500 Kairóra és külvárosaira esik. Képünk egy bulaki jelenetet tüntet föl a folyammenti külvárossal és a kairói kikötővel, midőn a lakosok betegekkel és hal-doklókival kénytelenek voltak bárkákra a Nilusra szállani, hogy vagy Turahba, vagy Bar-rageba kísérjék őket. Az egyiptomi hatóságok által Kas-el-Aiuban épített kholera-kórház, az elégtelen orvosi segély és táplálékhiány követ-keztében, feloszlásnak indult. A kórházi orvos hiába emelte fel szavát a hanyagságok és vissza-élések ellen. Sokan a hatósági közegek közül is megkapták a kholerát, s a meztelen testeknek folytonos hurczolása az utcákon végig nagy borzadályt költött a lakosságban. Még növeke-dett a visszatetszés a ragályos ruha- és ág-yeműnek élegetésével, melyről a tudatlan nép azt hitte, hogy az angolok rendelték el, hogy megfertőzessék a levegőt és tovább terjeszszék a ragályt. Végre a mult héten többek kezdemé-

ben egészségellenes s különböző ártalmas ro-var-maradványokból s más ehetetlen elemekből van összekotyvasztva. Hasonlóan a víz is, melyet isznak, fürdőre és mosásra is használatni szokott utálatos folyadék.

EGYVELEG.

* A hang a vízben. Havreban egy klub köze-lebb érdekes kísérleteket tett telefonnal, hogy meg-tudják, hogy a hang átvitele a vízben oly könnyen történik-e, mint a szárazföldön. E célra egy össze-hajtott kábelt vittek ki hajón a tengerre s lebozás-tották. Egy bizonyos távolságban helyrehozták az összeköttetést Havreval. Bebizonyult, hogy e ren-dszer igen jó, s hogy a hang a víz alatt nagyon pon-tosan s jól halad.

* A pálinkás boltok ostroma képezi már Kalkuttában is a «Salvation Army» név alatt ismeretes rajongó felekezet fő dolga. A támadás már oly gyakori, hogy a pálinkás boltok tulajdonosai ka-tonakkal őriztetik magukat, de így sem kerülük el a kődobálásokat. Látogatóik e támadások miatt az utóbbi időkben gyérültek is.

az égető nap hevében is fejkön hordott vastag, szőrpremes, kopott bárony kucsma, mely alól két felül kicsüngő hosszú fürtek lóbálva verdes-többnyire aszott orozkák: igazán nem asztetikus benyomást tesznek az emberre. Közülük a legkiválóbb alakok, azok a muszka-prémes kucsmások, szentelenül álltak az útfelen s úgy megbámulták a soha nem látott minisztert, mint én őket. Lesz alkalom hasonlókra szólani még.

Husztól, a Tisza jobb partján, viznek fölé viz az ut, délkeleti hajlással, egyenest Szigetnek. Különvonatunk levén, nem tartottunk több állomást, csak hagyunk elvonulni magunk mellett a táj egyre váltakozó, még nem vad-regényes, de annál bájosabb képleteit. Balról elmaradt a Nagyszőlő völgye s vizválasztóján túl a Talabor szélesebb völgye nyílt meg, melyre a Tisza másik (bal) partjáról, az ott hosszában elhelyezkedő Avas-hegység északi lábából, Visk, a mezőváros, tovább pedig, a hegy oldaláról, a visk-várhelyi fürdő pillant le; égvényes vasas savanyuvize, valamint árnyas erdői hűse, s a gyönyörű kilátás a Tisza és Talabor völgyére, sok vendéget csal nyarantva magához. Mi mindezt csak gondolatlanul élvezhettük s róptünkben a szádbosok kerek erdő közt a figyelmünket; gyönyörű szálcsalárd, egészen sík lapályon; mellette a kincstári falep, tömörök ol- és donga-fával, gulákba rakva. Utána mindjárt Bustyaházán, mely állomás lett volna, hasonló falepet találtunk, melynek anyagát fűrész-munka dolgozza föl. Tovább, szinte jobbra, Ferencz-völgy, kincstári üvegüthájával, míg előtte, a hegy aljában, fut a Tisza s innen rajta Téső, kis magyar városka, a hol igazán kár volt — pár percre bár — meg nem állanunk, mert az egész nép s az iskolák (a közel falvakból is begyűjtve) zászlókkal s énekszóval várták s méltán fájtatták nekik, hogy vonatunk a program szerint egy pillanatra sem állt meg, csak kissé megállította menetét, míg az állomáson túlhaladt.

Itt már a harmadik völgy, a Taracz völgye torkollik ránk észak felől, megannyi nagyobb s nevesebb patakot hajtva a Tisza növelésére. A hegység a Tisza tulsó partján kőfal-meredekséget ölt helyenként s egyes promontoriáj kopasz, rideg homlokokkal néznek a völgybe le. *Kőhá* a nevek egyetemleges. Utána nézhetünk valami könyvben: bazalt vagy gránit oszlopzatos falak-e, a melyek hosszú sorát, sok mérföldnyi vonalban, alkotják. De a geologia kevésbé érdekel s tudósok látszani nem akarok. A *szaplonca-i kő* a legfeltűnőbb közöttük, oly magas és meredek, hogy uralkodni látszik az egész vidéken.

Este felé, de még forró volt az idő, mikor vonatunk átrobogva a Tiszán, a folyó balpartjára, Máramaros-Szigetre ért. Örültem, hogy itt vagyok, a hova rég vágytam; barátaimért is, a messze fekvő, de a nemzetiségnek s a kultúrának oly nagy szolgálatokat tett kis város érdekességért is. Repeszt lelkem a magyarság e kis szigete, e tömör szellemi védvára felé az ellenséges elemek s különféle népfajok elborítással fenyegető tengerében. Első benyomásaim ismét a legkellemetlenebb oldalt mutatták s többé attól meg sem szabadulhattam. A huszti kaftányok s szőrpremes kucsmák itt már százával tüntek elém s a mi szinte megboraszott: a zsidó gyerekek zsvája és víjjonága az állomásnál s be a városig az egész uton. Az egész tért ellepték s ordította szaladtak előttünk, utának, mellettünk mindenütt. S mint ha az utas birkanyájál találkozok az országuton, meglisszítja lovait s vigyázatra inti kocsisát, nehogy a bamba bárányokból egyet legázoljon: az alispán, kinek kocsján voltam, folyást főnnállt kocsjában, melyet csak lépésben engedtet, s nem szűnt meg riogatni e magokra vigyázni nem tudó gyermekeket, nehogy elgázoljuk. Két évszázad tizenkettőig, százával sürögtek, szaladtak a poros uton; meztelen, de azért lebegő kaftányjuk, fekete plüss, kerek sapkájuk s lefogó vuklijuk nem hiányzott; annál inkább az értelmiség s kedvesség kinyomata arcaikon.

Ötven év előtt még zsidó M.-Szigeten; ezelőtt harmincz évvel is alig több egy pár százal; ma jóval felülhaladja számuk a háromezeret s tán megközelíti a negyedfelet. Mióta szabadlevű törvényhozásunk, az emberi jogok s a szabadság és egyenlőség magasztos eszméiért lelkesedve megalkotta a zsidó-eman-

cipációzióról szóló 1867. XVII. törvényzikket, — de elfeledte mindjárt utána a honosítási törvényt is megalkotni, s erre még tizenhat év óta sem ért rá, — az ország északi tizenét elborított a Galiciából rajként betóduló, árként beözönlő lengyel zsidók. Talán egy megyét sem oly mértékben, mint Máramarost. Százanként, ezereként jönnek, s szorossá teszik a hajlékot a bensülőtől ólakoknak. Természetes irtozás vett rajtam erőt, mikor őket megláttam; több, mikor közelebről szemlélve némileg megismerhettem életüket s üzletüket. A közmondásos éllemesség s fáradszatos tevékenység itt eltorzulva, szörnyalaktában tünt elém s e fajnak előttem is bőven ismert jó tulajdonai csak visszajukról mutatkoztak. Hogy a sok közül valamelyiken kezdjem (a mi emög leginkább érdekelt itt — a többire lesz még alkalom utóbb!), gondolám: mennyi iskolájának kell itt lenni ennyi zsidóságnak, ennyi zsidó gyerekek! Csalódás! Egyetlen egy sincs. Vannak talán a világosság-tól s a beváltástól gondosan elrejtőző zugiskolák, melyekben képesítetlen tanító, vagy tudatlan bölker a talmad olvasásával gyótri a gyermekeket; de iskolájuk, a sok modern értelmében, egy sincs. Amazokat a tanfelügyelő, ha keresi sem találja meg, mert látogatása elől elfutnak a gyermekek, elbujik a tanító s létezését is eltagadja a hitközség orthodox rabbija és előjárósága. Trefort miniszter két állami iskolát állított fel Szigeten, épen csak a zsidó gyermekek számára, miután rölk szülők nem gondoskodnak. A keresztény felekezetek a törvénynek megfelelő, rendezett elemi iskolákat tartanak, s gyermekeik alig egy pár százalékat teszik az állami iskolák növendékeinek, melyekben 180—200 gyermekből négy-öt a keresztény. Ne sajnáljátok az állam pénzét a szegény gyerekektől. Legalább megtanulnak beszélni — mert a mit otthon beszélnek, nem is emberi nyelv, oly artikulatlan; megtanulnak olvasni, írni — magyarul, s a következő nemzedékben talán ember s a haza polgára lesz belőlük. Ez az egy mód, megmenteni őket a hazának s a civilizált emberiségnek. Mikor ez iskolák (másnap) meglátogattuk: bámultam a tanítók türelmét s ügyességét — mert mi ugyan egy érthető szót sem bírtunk kihozni a gyermekekből, a kikkel semmi nyelven nem tudtunk beszélni, — eleinte a tanító is csak jelekkel beszélt s mutogatással.

Sziget a kétszeri nagy egést még most sem heverte ki egészen. Nagy piacza egészen rendetlen s ideiglenes fa-építményekkel van ellepve, elrutitva. Ezek helyére van tervezve az állandó színház, a mostani ideiglenes — bár elég tágas — fabódé helyett, mely a főutcától oldalt, egy szűk, sétányszerű utcán s abból kiszélesedő sűrű árnyas ligetek közepén áll. A város értelmisége s a művészet és nemzetiség iránti hajlama adott ennek lételt, az ötvenes években. Épen a jó öreg Hetényi volt itt társaságával s Egressy Gábor ígerte, hogy meglátogatta néhány vendégére. Hetényi sürgette az épület elkészülését a vendégművész megérkezése s mikor az megjött s a szigeti műkedvelő publikum fele sem fért be a deszkaszínházba: «Megmondtam, — dörmögte az öreg, — hogy nagyobbra kellett volna építeni, kevés ez ilyen publikumnak, — mikor pedig Egressy elment, Hetényi maga maradt társaságával, az öreg mindig azon szótörlődött, hogy «lám megmondtam, minék ez a nagy bolond bódé, mindig üres félig!» — Ott létünk második napján nekünk is volt alkalmunk megnézni a színház belsejét. Műkedvelők adták elő, játékony célra, a Falu rosszát. Vidéken sebb közönséget s összehagyóbb és egészen sikerültebb műkedvelői előadást alig láttam valaha. A három oldalon végigfutó egy rendbeli páholyosor, s az egész földszint, válogatott, művelt és csinos közönséggel volt — zsufolással tele; s az előadók, kivált a hölgyek, kitünően feleltek meg feladatuknak. Mi ugyan nem vártunk végig az előadást, de azért elég mónduk volt a Bátki Teresi, Finom Rózi s Feledi Boris szép személyesítőit s a Gőndör Sándor deli alakját és szabatos dalaikat szívvükkel megtapsolni.

Talán illendő lett volna a színház előtt szólanom a reformátusok szép, nagy, építészetileg is fölőtte érdekes, bár még a porig egészen után befogazatlan templomáról. Tornyát csak megrogálta, nem döntötte le a második tűz s az, megpedve bár, még régi alakjában áll, de a templom teste s hajója egészen új, szószéke, padjai, még ideiglenesek; az építési s felszere-

lési költség lassan esurdogál még a hívek buzgóságából, ebből a kifogyhatatlan, de szűk száju olajos korsóból, mely a saretjai özvegyére emlékeztet. A templom mellett a liceum épülete, melyben a gimnázium és a jogakadémia tisztességesen, bár kissé szűkösben van elhelyezve; de már kész ujonan épült szárnya, melyben a könyvtár és gyűjtemények kényelmes elhelyezést nyernek s ott, a hol most vannak, tantermeknek engednek helyet. A szigeti iskola a reformátusoké, de nem e felekezetnek szolgál, hanem a magyarságnak. Tanulói közt példátlanul nagy százzalékkal találjuk a más felekezeteket s más nemzetiségűeket. A magyar hazafiasság s magyar vendégszeretet legszebb példája az, melyet ez intézet nyújt, midőn a mivelődés kapuit nemcsak a város és megye, de a szomszéd megyék s minden felekezet és nemzetiség fiainak megnyitja s belőlök magyarokat képez. Szilágyi István áll az élen — s e névben a klasszikus műveltség, tudományosság, hazafiság és jellem egész programja van kifejezve.

Máramaros megye sok tekintetben tanulságos képet nyújt azoknak, kik nemzeti politikai feladatai iránt fogékonnyak. Egy maroknyi magyarság, valamivel több mint 22 ezer, 112 ezer oroszral, 57 ezer oláhal, 26 ezer zsidóval s 2000 némettel, tehát 11%, 89% más ajku népességbe föleresztve, s mégis uralkodni tudja azon, nem csak államjogi helyzetének előnye, nem csak értelmi túlsúlya, hanem eszélyes méltanyossága által is, mely azt nem egy zamorkilag uralkodó kisebbség gyűlöletes színében tünteti föl, hanem elismert szellemi vezérül állítja a hozzá önként sorakozó többség elé. Ez összhangzás sikerében kétségkívül nagy részek van a vezérényiségnek is; az ép oly nemes lelkiületű, mint igazán művelt, finom modoru s rendületlenül hazafias érzelmű főispán Lónyay Jánosnak, az oláh nemzetiségű, de szive gyökereig magyar érzésű s kipróbált hazafiságú Mihálka alispánnak, kik körül a megye értelmisége önként sorakozik, a területén hagyományos jó egyetértés fentartására. Egyesek — az ugynevezett előkelők, különösen elől részről — még itt-ott felemelik fejüket s jól-rosszul rejtett boszúsággal nézik az általok megzavarni nem birt egyetértés egyre szilárduló kapcsait, melyeknek erősbítésére az utóbbi években már a vidék orosz papjainak jobb része is, templomban és iskolában, a magyar szót terjesztésével, hozzá kezd járulni. S ha az óvatosságot elvetett mag későn kel ki, indul szarba s lassan érik is meg: egy két nemzedék múltával Máramaros példányra lesz az ország túlnyomólag nem magyar nemzetiségű megyéinek a hazafiságban s az önkéntes magyarosodásban. Örvedetes előizletét adta ennek a meglepetés, melyben Mihálka alispán részesített. Mivel kirándulásunk a megyének csak orosz (s nem oláh) vidékére volt tervezve, Szigeten létünk másnap reggelre két szomszéd oláh falu iskolás gyermekeit berendelte a meghéjazáshoz, tanítójokkal együtt, hogy mutassák be nekünk a magyar nyelvben való — bár még igen zsenge — előmenetelüket.

A nap (jun. 12.), melyet Szigeten töltöttünk, minden tekintetben kellemesen folyt le. A miniszternek adott nagy fátylász zene, melyben a helybeli tüzoltók példányszerűen tartották fenn a rendet s a szlatinai sóvágók zenekara dicséretesen működött; a főispán vendégszerető házában töltött kellemes órák, a tisztelgő küldöttségek hosszú sora; az összes iskolák s templomok meglátogatása, a növendékek kikerdegetése, az előhaladás mérlegelése; a református liceum, a derék piarista atyák gimnáziuma, az állami tanítóképző és felső leányiskola dicséretes sikereinek, meg még beföldözést váró hiányainak konstatálása; a játékony nögyelet által fentartott s királynékné nevet viselő kisdudóv, zöld kertől árnyalt vidám arculatával; az állami tehenészet és sajtúkészítő meglátogatása; s végre a nagy banket a meghéjazás termében, hol a város és megye értelmiségének színe-java volt együtt s a felköszöntésekben hazafiság s a kultúra iránti forró lelkesedés hangzott — mindez oly rendezés kísérője a miniszterek utazásának, hogy elég, ha a napi lapok táviratai megemlégtették. De nem muló hatásu s becsű volt a miniszter asztalbeszéde, melyben a zsidókra s az oroszokra és oláhokra ráolvasott, a hazafiság és műveltség katekizmusából, s melynek érélyes unneuzásiói akkor országszerte visszhangot keltettek. Nekem még este is fülemben csengett, mikor ágyamban, a

nap benyomásait rendezgetve s holnapi utra indulásunk gondolatait szövögtetve emlémben, édesden elszunyadtam s a nap fáradaimat az álom tündérbölcsejében elringattam...

SZÁSZ KÁROLY.

„NEGYVEN ÉV VISZHANGJA.”

E czim alatt jelenik meg közelebb a Franklin-társaság kiadásában egy kötet *Jókai Mór*-t, melyben a költő negyven év alatt (1882-ig) irt összes regényeinek s egyéb munkáinak kiválólag költői helyeit gyűjtötte össze. A műhöz Jókai hosszabb előszót is irt, melyben negyvenéves író pályájára tekint vissza.

„Ez idő alatt — mondja mindjárt kezdetben — nagyon sokat írtam: hogy mennyit? magam sem tudom megmondani. Körülbelül ilyenformán állnak az aktívaim. Az Athenaeumnál van 66 kötet első kiadásbeli újabb munkám; a Franklin-társulatnál 112 régebbi, népszerű kiadásban; Pfeiffer István kiadásánál (a most sajtó alatt levővel) 50, Révai testvérekénél 7, Stampfel Károlynál 6, Ráth Mórál 2, Abaffinál 1. Saját kiadásomban 7. Azonkívül 4 kötet költemény, 4 kötet színművek, 2 kötet Magyar nemzet története; az *Üstökös*-ben, *Hon*-ban szórványosan megjelent mindenféle apróbb munkáim adom ráadására.”

Elmondja ezután, hogy e sok írásra nagyreszt az átél események nagyszerűége s buzdította, segítségére van még a közönség is, mely igen sok adatot s eszmét ad rendelkezésére s általában közreműködik munkáinak.

„Igaz — folytatja tovább — hogy ez a közreműködés csak ilyen, mint mikor *Liszt Ferenc*nek a figyelmét megragadta ez a népdal! «nem ettem én ma egyebet, fekete retket, kenyeret!» s csinált belőle egy nagyszabású oratoriumot. En is csak egy akkortól kapok meg, egy végső katasztróphát, s ahhoz kell hozzá dividálom a megelőző regényt.

„Ez a mesterség pedig így megy. Elmondom az egész titkomat: utánam csinálhatja akárki.

„Vagy egy vezérszámra a ad, vagy történelmi adatot, vagy egy lélektanilag megoldatlan eseményt az életből. Ez ötlet, veletlen, ajándék, lelet.

„Akkor ehhez meg kell találnom az alakokat, a mik ezt a történetet keresztülviszik. Ez már tanulmány. Sok munka, buvárodás, megfigyelés, megalogátás kell hozzá. Utmutató a korszak; de még arra is rá kell előbb találni, mert nem minden esetet lehet akarmely korba áthelyezni. Annak a korának a szokásait, hangulatát, fogalmait, uralkodó eszméit, divatját, néha még a nyelvet, kifejezéseit is át kell tanulmányozni; gyakran a történet helyszíneit beutazni, tájat, viseletet rajzait felvenni, műhelyek titkai tanulmányozni, szaktudósoktól leczkét venni, stb. stb.

„Mikor aztán ez megvan, akkor magunknak az előteremtett alakoknak kell kidolgozniok a regénye meg egész szövegét. Itt már nem segít senki: egyedül a fantázia. Akkor belehelyezem magam az egyes alakoknak a kedélyhangulatába: iparkodom bennük élni. A gyilkosnak, az árulóknak, a kéjenczeknek, a zsongorinak a leki állapotját épen úgy a magamévá teszem, mint a szenvedőt, a kétségbeesettét, a haragos boszúállóit. Ilyenkor, ha a családom tagja, vagy a legkedvesebb barátom háborgat is, rosszul esik; lehet, hogy akkor épen szarnoki kedvemben talál, indulatos vagyok, vagy elerézkényülök, a könyvre fakadásig, vagy az egekben járok és gyönyörködöm. Egy ajtónyitás, s az egész hangulatnak vége van. Ujra kell kezdeni. — Bele kell melegeednem a tárgyamba; a nélkül is lehet ugyan írni, hidegen, kiszámítva; hanem olyan munka is az aztán. Lehet, hogy szabályszerűbb, de én azt akarom, hogy az olvasó érezze azt a meletet, a mi engem hevített.

„Úve soha sem gondolkozom, hanem járálva. Előbb az egész hosszú regényt apróra kidolgozom a fejemben; a legreálisabb dialógok (kivéve a leíró részeket). Ilyenkor a fantázia átveszi a memoira szerepét s az egész munka úgy készen van a fejemben, hogy le tudnám diktálni. Hanem diktálni nem szeretek; mikor dolgozom, nem akarok emberi arcot látni. Mikor aztán leülök, akkor egyszerre megírok egy nyomtatott ívet; de megcsik, hogy két: ót is, egy szó kitörlés, igazítás nélkül. S hogy valóssággal a képelet pótolta az emlékezetet, bizonyítja az, hogy egy év múlva már úgy olvashatom a regényemet, mint valami idegen munkát, nem tudom, mi van benne, s nagyon kíváncsi vagyok rá, hogy a regényhősm, hogy fog kigázolni abból a hiánrból, a mibe beleolvagolt.”

Elmondja ezután, hogy családi köre és rokoni hogyan ébresztették benne az irodalom iránti szeretetet. 9 éves korában már irt pár verset, melyeket Tóth Lőrincz a „Regélő”-ben és „Társalkodó”-ban közlőtt. Valódi irodalmi működését 18 éves ko-

rában Kecskeméten kezdte meg mint jogtanuló egy „Zsidó fita” című drámával (tárgya Fortunatus Imre, II. Lajos pénzügyére), melyet az akadémia pályázatán ő szavazat közül kettő: Vörösmarty és Bajza jutalomra ajánlottak, de ő, mivel a jutalmat még sem nyerte meg, megsemmisítette, de tárgyát később „Fortunatus” czim alatt novellának dolgozta fel. 19 éves korában jelent meg a „Hétköznepok” című regénye Hartlebennél s ez óta abban hagyta az ügyvédi munkát, s egészen az irodalomnak élt. — Említi, hogy munkáiból magyar nyelven mintegy két millió kötet szára ment terjesztettek el kiadó, ebben csak önálló munkáit érte bele, s nem számítva ide a 79 kötetre menő hirlapjaiban megjelent dolgozatait s a politikai rőpiratokat. Regényei közül legtöbb (13.000) példány-számban adták ki a „Kárpáti Zoltán”-t, azután (12.000 példányban) a „Magyar Nábob”-ot. — Fordítóiról és külföldi kiadóiról így szól:

„Angol, német, francia, hollandi, dán, svéd, lengyel, finn, olasz, spanyol, cseh, román, szerb, szlav, horvát és török nyelven megjelent műveimnek kiadói, áttüztői, megírókai sorából alig tudom kiválasztani azokat, a kiknek legtöbb hálával tartozom: Wallner, Janke Ottó, Braun von Wiesbaden, Schmidt Julia, Uhlbach, Jalava, Patterson. De Gerandó Antonia grófnő, Stuart M. grófnő, Callier A. grófnő, Hengem Károly, Axel Dankier, Jovanovics, Kerthbeny Károly, Dux Adolf, Kárfy, Silberst in, Geist, Schwarz Armin, Weisz Julian, Helfy I., Brelich E., Poek Waczláv, Sasváry, Erdőy, Lindau Pál, Fleischer Richard, Karpeles, Heigel s a jelen művem kiadója, a magyar nemzetet annyira rokonszenvező, Kárpátunkat évenként meglátogató Prochaska: tescheni könyvtárosa. — Tisztelet annak, a kit megillet. A jó fordító és a jó kiadó az írónak az, a mi a szárny a madárnak. Egy »toll» még nem röpit el.»

Végül ezeket írja:

„A magyar tudományos akadémianak az elismerését is hálás köszönettel kell felmítenem, mely nekem a leve ezó-tagságot 1850-ben, ugyszólván, előlegezte; mert még ekkor mindössze hat kötet munkám volt csak a közönség előtt: a «Csataképeket a forradalomból» ebben az évben írtam. Az akkori rémuralom alatt, a magyar tudományos akadémianak sem volt szabad közgyűlést tartania: én tehát olyanformán lettem tudóstársasági taggá, hogy az akadémiai igazgató-tanács ajánlataira; az akkori katonai főparancsnokság által neveztettem ki (a hogy ezt a kiállított diplomám bizonyítja). Nem hiszem, hogy a kerek földön volna még valaki, a ki hasonló uton jutott a halhatatlanok sorába! Csak 1859-ben jutottam be újra rendes tagnak, megválasztás utján.

„És mostan, legvégül, hadd szóljak rólatok, leghívőbb munkatársaim, segítőtök, gyámoltótök: édes szép zöld fáim! a kiket ültettem, magjáról neveltem, ojtva idomítottam: egnek emelkedő földi társak. Ti tudjátok, mennyit süttogattok nekem? mennyi gondolatot hullattatok alá virágaitokkal? hányszor kerestem nálatok eszmét, felüdülést? mennyi álmot, ábrándot árnyékolatok be? egész világ üldözése ellen hogy rejtettetek el? szívnek nehez háborgásait hogy csendesítettetek le? Ha egy szer valaki idejön, azt kerdeni, miért tudtam többet dolgozni nyáron, mint lettem, mondjátok el neki, hogy ti is ott voltatok akkor.

„A »abad természet az én sokatírásomnak legfőbb, legmélyebb titka!”

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Az új színházi év prospektusa meglehetősen kecsgető, kivált a mi a nemzeti színházat illeti. A dráma már eddig négy új eredeti darabtal rendelkezik. Ifj. *Ábrányi Kornél* «A családatlan» című vígjátéka, *Berczik Árpád* «Nézd meg az anyját» című vígjátéka, *Csiky Gergely* «Czeccil házassága» című színműve és *Dőczy Lajos* «Utolsó szerelem» című színműve sorban következnek. Mindenekelőtt azonban «Az ember tragédiája», *Madách* e remekét fogják bemutatni. E nagy művet Paulai Ede drámai igazgató alkalmazta színe s pedig, a mint mondják, szép sikerrel.

Az egész mű 5 felvonásra és egy előjátékra, minden felvonás két változásra van beosztva. Az előjátékban szerepelnek a bibliai jelenetek, s az első felvonás kezdődik az egyiptomi részlettel, melyben a fáraó áll. kinek jelszava: «milliók egyért!» E részletnek ellentéte gyánant következik, s fejezi be az első felvonást Görögország, abban a Miltiades tragédiája. A második felvonásban szerepel Róma és Bizancia. Amabban a kereszt feltűnik s megváltja az emberiséget; embeben a keres t máskardal ülőzi az eretnkeséget. A harmadik felvonásban fellép Kepler és álmódja a francia forradalmat. A negyedik fel-

vonás a jelenkor, London zsbvásárjával, s az *ötödik* a jövő. Minden felvonás gazdag anyagot ad a kiállításra és a rendezésre. S Paulai ezekre is nem kevesebb gondot fordít, mint a színealkalmazásra. Lesznek tableaux, melyek ép oly igazok lesznek, mint elragadóak. Különösen a második felvonás első részletében, a mint a pogányok vad döszölése közt hát-térben Péter apostol megjelenik a keresztet. S ugyszintén a harmadik felvonásban, hol Kepler álma a Kaulbach képeinek hatalmával fognak a nézőre hatni. A három főszerep, Ádám, Éva, Lucifer szerepe, — a legnagyobb s legfértaszóbb szerepek közé tartoznak, melyek valaha színpadon megfordultak. Mert az egész hosszú darabot jóformán ő maguk töltik be. Ádámost Nagy Imre, Évát Kassina, Lucifert *Beresényi* fogja adni. Kassinának Éva szerepében nem kevesebbszer, mint tizenháromszor kell kosztümöt változtatni s néhol oly gyorsan, hogy az egészre alig marad három vagy négy perc.

Fel van még véve a műsorra — mint a *Budapesti Hirlap*-ban olvassuk — *Jókai Mór* «Manlius Sioister» című drámája is. Külföldi régebbi termékek közül előkészítettek történeke a következőkre: «A képzelt beteg» *Molieré*től, «Ne tréfálj a szerelemmel» *Musset* Alfrédótl, «A szegény gazdag» *Augier* Emiltől, «A szegénylős» angol vígjáték *Csiky Gergely* fordításában, végül «A varázslat», «A lépésház titka» és «Örökké» című egy felvonásos francia vígjátékok. A már ismertek közül fel fogják eleveníteni a következő darabokat: «Poirier ur veje» *Augier*-től, mely szeptember 5-én kerül színi, «Antonius és Cleopatra», «IV. Henrik és III. Rikárd» *Shaksperé*től, «Fény árnya» *Szigliget*től és a «Londoni arszlánok».

Az operák kiállításánál most már a megnyitandó operaház igényei is tekintetbe jöven, főleg a styl- és korszerű kiállításra fognak súlyt fektetni. Épen ez okból az opera udjodnagsai is egyelőre szűkebb keretekben fognak mozogni.

A «Mesterdalnokok» *Wagner* dalműve, új díszletekkel és új jelmezekkel, már szeptember első napjaiban színe kerül. A másik új opera *Pouchiat*-t dalműve: «Gioconda» lesz. Ez opera szövegét, melyet Radó Antal fordított magyarra, Boitó Arrigo, a «Mestisfoles» opera szerzője írta. E két új operán kívül vannak fognak ismét hozni, részben új rendezéssel és kiállításal a «Portici német», «Az opera két érdekes vendége Turolla Emma k. a. és *Witné* lesznek. Előbbi már szeptemberben fogja kezdeni vendég szerepeltését, még pedig többek közt *Pouchiat*-li fentemlített új dalművében is, míg *Witné* csak később kezd meg vendég szerepelt. Új tagok lesznek *Glozer* Adél, első és másod kolaratur szerepekre és *Bignio*. Végre az új operaház műsorára is már két magyar opera készül. *Erkel* Ferencz befejezte már *István* első magyar királyi című 4 felvonásos dalművét, melylyel megnyitni fognák az új operaházat. A dalmű szövegét Várdai Antal írta. A másik eredeti opera szerzője *Schauer* Ferencz, az «Atala» tehetséges, fiatal szerzője; szintén négy felvonásos dalművének czime: «Az utolsó Abenczeres». Szövegét Chateaubriand után írta Bartók Lajos.

A népszínházban egész sorozata az új daraboknak vár előadásra. Ilyenek:

Suppé legújabb operetteje, az «*Utazás Afrikában*» Továbbá egy kezdő fiatal író, Gerő Károly első népszínműve «*Turi Borcsa*» (október elején Blahánéval). Leocoq legújabb műve, a «*Kanári hercegnő*», szintén október végén fog színe kerülni, a főbb szerepekben Hegyvil és Pálmaival, míg *Erkel* Eleknek, Rákosi szövegéhez írott eredeti operetteje, «*Tempel*» novemberben van kitűzve. *Berczik Árpád* «*A vásárja*» népszínművét decemberben veszik elő. Jenuárban van végül kitűzve *Planquet*nek, a «*Kornevilli haragok*» kevélt szerzőjének, «*Rip van Winkle*» című operetteje. Munkában vannak, bár benyitva nincsenek még, *Alánássy* Tihamérnak «*Czigány Pannája*» s *Lukácsy* Sándornak egy készülő népszínműve, s egy *Verne*-féle regény után irt kiállításos darabja. Felette érdekesnek ígérkezik a párisiak Blahánéjának, *Judit* asszonynak novemberi vendég szerepelse.

A nemzeti színház a lefolyt héten befejezte a megkezdett történeti ciklust, *Csaba* Zsigmond «*Kulnár és tengerezese*». A régi romantika tévősvényéinek csapongó dráma bensőleg lehetetlen alakjainak előállítására színészeink sok fáradságot fordítottak, s hogy a közönség az előadást érdekelte nézte végig, egy leginkább az ő érdemök, s köztük első sorban, *Jászai* Marié, Nagy Imré és Márkus Emilie, részben pedig a közönségé magáé, mely méltányolva helyezkedett annak irodalomtörténeti szempontja, me yből az egész ciklust megítélni kellett. A régi magyar drámák ciklusából «*Fedor*»-val és *Csiky* «*Bozöti Márta*»-jával hamar a modern eszmékörbe csapott át a játékrend. «*Fedor*»-ban, a drámai technika e páratlan termékében, 19-én különösen Helvey Laura k. a. keltett na-y hatást a czim szerep mes-

teri ábrázolásával. 20-án «Bozói Márta», a feladózó anyai szeretet e megrázó története s K. Jászai Mari asszony játéka csalt könyvet a szemekbe. Mindkét előadás mintaszérien folyt.

A népszínházban mindakét nap Blaha Lujza asszonynak tapoltak törzsközönség és az idegenek. 19-én «Az igazság kispap»-ban lépett fel először szabadsága után. Fellépése a legszélyesebb viszontlátás örömvánáitái között folyt le.

Matejkó János, a hirneves lengyel festő működésének huszontödödik évfordulója alkalmából, műveiből kiállítást rendeznek Krakóban. Gr. Potoczky Arthur, a rendező bizottság elnöke, fölkérte a budapesti nemzeti múzeum igazgatóját is, hogy Matejkónak a «Várnai csata»-t ábrázoló képét engedje át a kiállításra. A képet a napokban indítják utnak szemle innen.

A «Természetráji Füzetek» czimű vállalatból, melyet a magyar nemzeti múzeum ad ki s Herman Ottó szerkeszt, megjelent a hatodik kötet. Legterjedelmesebb az állattani rész, melyben Mocsári Sándor, Frivaldszky János, dr. Mayer Gusztáv, dr. Kriechbaumer J. s Paszlavszky József közlenek szakzereszi adatokat. Janka Viktor két növénytan értekezést ad és Schmidt Sándor a Newberyti Mejlisonról értekezik. A füzetben, mint rendesen, német is van.

Az orsz. méhézeteti egyesület által ez évben Békés-Gyulán, a vándorgyűléssel kapcsolatban rendezett orsz. méhézeteti kiállításról Setarill Lajos, a békésmegyei méhézetgyűjtő jegyzője, részletes emlékkönyvet adott ki, mely egyuttal a vándorgyűlésen tartott előadásokat is tartalmazza.

«Magyar nyelvészeti adalékok» czimű 29 lapra terjedő szómagyarzatok s nyelvtani fejtegetések jelentek meg Theureux Árpád tollából; a füzet éle Simonyi Zsigmond nyelvtanai és nyelvtudományai ellen irányul.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A történelmi társulat soproni kirándulása b. Kemény Gábor vezetése alatt igen szép sikerrel bízta. A társulat tagjainak útja Sopronmegyében diadalmenethez hasonlított. Mindjárt a megye határán küldöttés várta az érkezőket, Bauer Iván búkái lelkes vezetése alatt, ki üdvözöl beszédében emlékeztette a minisztert azon ígeretere, hogy a Rába által sújtott vidéket meg fogja látogatni. A miniszter szívesen felelt s kijelentette, hogy legközelebb már nem kell majd oly nagy kerülőt tenni Sopronig s a város érdekei azonosak az országéival. Magában Sopronban nagyzerű fogadtatás várt a kirándulókra. Az érkező vendégeket a déli paszalya fellobozógtat és díszített pályaudvarán Sopron értelmisége lelkesen üdvözölte. A virágos kerté átalakított váróteremben, a város részéről Fink polgármester, a megye részéről Hambal főjegyző mondta beszédek, melyekre a miniszter eljenzések közepett válaszolt. A bevonulás díszes magánfogatokon történt. Utközben diadaliv volt fölláttva «Isten hozott» felirással. Az utcákon nagy néptömeg üdvözölte a bevonulókat, az ablakokban szőnyegek függtek, a házakon zászlók lobogtak. A társulati tagok díszes emlékkönyvet kaptak a várostól s ezt a Szombat-helyig eléjük utazó bizottság adta át.

Az előtervezetben, melyet a tagok tartottak, hét bizottság választott a város és környéke területén teendő kutatásokra, majd az összes tagokat bemutatták b. Kemény miniszternek a Pejachevics-palotában, mire 8 órák ismerkedési estély következett.

A közgyűlésen, mely nagy közönség jelenlétében szerdán folyt le, Kemény Gábor tartott megnyitó beszédet, a «Történetírás és kutatás» tárgyáról. Báró Kemény alaposan és érdekesen fejtegette, hogy mily nehéz a történetírónak igazat szólni és az igazat egészen kimondani. Mert ha maga tanuja is a leírt eseményeknek, még sem láthatja az események egész összefüggő menetét s így más szemtanuk szóbeli vagy írásbeli felvilágosítására szorul. E szemtanuk megbízhatóságának nehézségeit mérlegelve, arra tért át, hogy a múlt idők történetírójának a szóbeli hagyományokhoz, hivatalos okmányokhoz, s a legújabb idők eseményeit tanulmányozva, a hirlapokhoz kell fordulnia a felvilágosításért. A szóbeli hagyományok ingatlanságának kimutatása után, a jelenkor gyorsiróli följegyzéseinek értékét magyarázta. A hirlapok felhasználásánál követendő óva-

tosság okának említésével fejezte be a történetíró nehéz helyzetének megvilágítását. Azt a kívánást, hogy a történetíró eljárásában objektív legyen, nem fogadja el, mert az is ember lévén, egészen még sem tagadhatja meg rokon-vagy ellenszenvét, csak aztán a pártzenvedély ne tegye elfogulttá.

Az élénk tetszésel fogadott elnöki beszéd után fölolvások következtek, melyeknek sorozatát Nagy Imre akadémiái tag kezdte meg, ki Sopron város eredetét, fejlődését és szerepét fejtegette az Árpád-és Anjou-korban, továbbá a viharos török és polgárháborúk idejében. Henslmann Imre tartott magyar-rész előadást Sopron templomairól, melyeknek francia eredetét bizonyította be, szemben a műtörténészek eddigi véleményével, hogy azok német eredetűek. Ezzel véget ért a közgyűlés. Délután két óraker díszelőadás a kaszinóban.

Az országos méhézeteti egyesület második vándorgyűlést (az első Budapestben volt) Békés-Gyulán tartotta meg az iparos ifjúsági egyletek vándorgyűléssel kapcsolatban. Gondócs Benedek apát és orsz. képviselő elnököt s mintegy 220 tag jelelt meg. A két vándorgyűlés tagjai közösen tartották meg aug. 18-án a «Kömlő»-ban ismerkedési estélyeket s szintén együtt gyűltek oda a másnapi díszelőadásra, mely alkalmából az első toasztozó: Gondócs Benedek apát-plébános indítványára, a méhézetek táviratilag fejezték ki hódolatukat a királyné ő felsége, mint az országos méhézeteti egyesület védőasszonya iránt s aztán a két egylet nevében szintén táviratilag üdvözölték gróf Széchenyi Pál földművelés-, ipar- s kereskedelemügyi minisztert. A méhézetek gyűlésén felolvasott értekezések élénk eszmecserére adtak alkalmat a megvitatták a gyakorlati s elméleti méhézetek minden irányát. A méhézeteti kiállítás szintén Gondócs Benedek elnök nyitotta meg a gróf Almásy Kálmán tulajdonát képező várkertben. A két csoportra osztott kiállításban összesen 147 kiállító, köztük több külföldi, vett részt s a nemzeti és bajor zászlókkal ékített helyiségek bejáratánál a királyasszony életnagyságu mellszobra volt, virágerdő s lobogódisz közepett, felállítva. A bíráló bizottság megválasztása fölötti vitában élénk részt vett Gondócs elnök és gróf Zichy Jenő is s a vándorgyűlés emlékre érmetek és emlékkönyvet adtak ki.

Az iparos ifjúsági egyletek vándorgyűlést ez évben aug. 19. és 20-án Békés-Gyulán tartották meg s részt vett benne mintegy 250 tag. A vándorgyűlést az elnöknek választott gróf Zichy Jenő nyitotta meg s a gyűlés egyhangulag kimondta, hogy a közelmúlt napok zavargásait mélyen sajnálja és határozottan tiltakozik, hogy a józan iparos ifjúság, mely haladni s művelődni óhajt, féktelen zavargókkal azonosíttassék. A vándorgyűlés aztán a napi rendezetű több kérdést vitatott meg.

A tanácskozások folyamán Gelléri Mór előadó tervezte a vándorgyűlések szervezetéről s a vezér-egylet hatásköréről, továbbá Erdély László munkálata a munkaközvetítő intézmény létesítése tárgyában elfogadtatták. Vezér-egylet a debreczeni helyébe a legközelebbi 4 évre a szegedi iparos ifjúsági egylet választotta meg, s a legközelebbi vándorgyűlést 1885-re Budapestre tűzték ki, mely alkalommal gr. Zichy Jenő kijelentette, hogy a gyűléssel járó költségeket maga fedezi.

Az iparos kiállítást, melybe a párisi magyar egylet is küldött több tárgyat, gróf Apponyi Albert védnök nyitotta meg, tartalmas beszéd kíséretében, melyben a termelő foglalkozások közös érdekeit hangzottat. A kiálltás a városház termeiben kapott helyet s a négy teremben lésszel rendezett tárgyak változatossága meglepő.

A felsőmagyarországi halász-egylet f. hó 15-én tartotta meg közgyűlését Rutkán, gróf Magyary Vilmos elnöke alatt. Az évi jelentés örövendetes konstataja, hogy dr. Pellek János tevékenysége folytán orsz. halászati felügyelői állás szervezetett. Halászati szakkönyvre pályadíjt tűztek ki s elhatározták, hogy 1885-ben orsz. halászati kiállítás rendeznek, melyre külön bizottság küldetett ki. A gyűlésen többek közt gr. Pálffy Mór haltenyésztésének kolosszális nagyságu terveit is bemutatatták. Az egylet elnökének újra gróf Magyary Vilmos, társelnöknek Andaházy és Döller Antal választották meg. A fővárosi hivatalnokok házépítő szövetke-

zete f. hó 18-án tartotta meg Budapestben alakuló közgyűlést és pedig az a rész, mely a Duna jobb és balpartján, különböző kerületekben, szabadon választandó helyeken akar építeni. Mintegy 211 tag iratkozott be. A közgyűlés szervező bizottság választott s amaz utasításra állapította meg, melyek a szervező bizottság működésében vezérfonal gyanánt fognak szolgálni. Ezek Szász Károly javaslata alapján következőkben állapították meg:

«Vezessen a szervező bizottság benső nyilatartást a szövetkezeti igényeiről és viszonyairól; dolgoztasson ki a jelentkező igényeihez mért tervekét és költségvetéseket különböző alakban és arányokban; keresson a főváros területén s különböző pontjain fekvő, építésre alkalmas telektömböket; lépjen értekezésbe a fővárosi és állami hatóságokkal az általuk nyújtható előnyök megszerzésére; s végül szöveget fel több pénzintézetet ajánlatok tetelére.»

A szervező bizottság következőleg alakult meg: elnök Szász Károly, alelnökök Hindy Kálmán és Mutschbacher Alajos, jegyző Rohonczy János, pénztárnok Szurmay Antal, ellenőr Poltenberg Gyula, ezeken kívül 27 rendes és 9 pótagg választották.

A pénzintézetek és részvényállalatok országos nyugdíj-egyesülete f. hó 20-án tartotta alakuló közgyűlést Budapestben. Elnöké választott: Beret és Endre, a magyar országos bank vezérigazgatója, helyettes elnökké: Falk Zsigmond, a budapesti bankegylet elnöke, alelnökké: Udvarfy Ferencz a vas-zalamegyei első takarékpénztár vezérigazgatója és Kóváry László, a kolozsvári takarékpénztár titkára.

A m. könyvkereskedők orsz. egylete közgyűlést e hó 20-án tartotta meg a Hungária szálló egyik termében, Aigner Lajos elnöklete alatt és számos vidéki tag jelenlétében. A gyűlés öröndetes tudomást vett a magyar könyvkereskedelem belső intézményei folytonos fejlődéséről, de sajnálatát fejezte ki, hogy a hazai könyvkereskedelem mint művelődési tényező nem méltányoltatik kellően az intéző körökben. Megválasztották elnökké: Aigner Lajos, alelnökké: Hoffmann Alfréd (Eggenberger) és Hampel Károly (Pozsony), Titkárokká: Zilahy Sámuel és Benkő Gyula. Pénztárnokká: Franke Pál.

EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

A második orsz. képviselői tanitógyűlés, a magyarországi néptanító országgyűlése, melyet Trefort miniszter két évvel ezelőtt léptetett életbe, most jött össze másodsor. A vallás- és közoktatásügyi miniszter által a gyűlésre meghívott tanfelügyelők és tanítóképző tanárok közül közel 300 tanitógyűlet küldött jelentet meg. A gyűlést aug. 18-án ismerkedési estélye kezdte meg, mely a közoktatásügyi miniszterium költségén tartottat a «Nemzeti szálloda»-ban. Másnap az országház termében volt az alakuló közgyűlés, melyen csak a választások történtek. Elnökké Békey Imre budapesti tanfelügyelő, alelnökké Tamos Imre fővárosi tanító választott. Választottak még 3 jegyzőt s szakosztályi tagokat. 20-án az ünnep miatt nem volt ülés s 21-ét is csak az egyleti küldöttek igazolásával töltötték el, mely alkalommal feltűnő keltett, hogy a pápi állásu hitoktatókat nem igazolták. Az előkészítő bizottság által kijelölt s a miniszter által megerősített tételek tárgyalása csak 22-én kezdődött meg s azon-tól folyt egész héten át. Az első nap két tételt, a mező gazdaság és kertészet tanítása a népiszkolákban s a szemléltetési eszközök használata a történelem tanításához — tárgyaltak részletesen. Másnap az árvaház ügye került szőnyegre, melyre a múlt év óta a «Néptanítók lapja» nagy buzgalommal gyűjtött. Az eszmét az orsz. tanitógyűlés is felkarolta s országossá tételére számos intézkedést tett. Ugyanaz napon délután tartott közgyűlést két tárgyat intéztek el. Egyik a «hanyag iskoláztatás»-ról szól s igen hosszas s nem minden tekintetben épületes vitát idézett elő, mely alkalommal a hanyagság különböző okait a társadalmi tényezőkben igyekeztek keresni. Érdekesebb s lelkesítőbb volt az Eötvös-alap tárgyalása. Péterfy Sándor volt az előadó, ki igen röviden, de lelkesen fejtegette az alap-átadás szükségét. Egyetlen hang sem emelkedett az átadás ellen s a szakosztály tervezett felolvasás s vita nélkül egyhangulag elfogadták, sőt Péterfy Sándornak s az Eötvös-alap létesítésében és fejlesztésében közreműködött társainak köszönetet szavaztak. Pénteken

és szombatn folytatták a tárgyalásokat. A tanácskozások valószínűleg vasárnap érnek véget.

A polgári és felsőbb népiszkolai tanítók az orsz. tanitógyűlés alkalmából Gyertyánffy István elnökele alatt értekezletet tartottak, hogy a létező polgári iskolai egyesület mellett új egyesületet alkossanak, mely nemcsak a fővárosi érdekeknek szolgáljon, mint az előbb említett egylet. Végleges intézkedés előtt a létező egylettel fognak érintkezni.

A budapesti kir. m. tudományos egyletem mind a négy karában a beiratások az 1883/4. tanév 1-86 felére szeptember 1-én kezdődnek és bezárólag 12-ig tartanak. Szept. 13-tól 15-ig már csak dékáni, 16-tól 23-ig rektori, azontúl pedig miniszteri engedéllyel lehet beiratkozni. A szülészői tanfolyama a beiratások (orvosi karnál IX. ker. üllői-ut 1. sz.) 1-én kezdődnek és bezárólag 15-ik tartanak.

A mintarajz-tanodában a beiratások szept. 4-7-én délelőtt lesznek; az iparművészeti tanodában azonban később, mivel ott az új tanév, az új szakosztályok felállításra s más helyiségekbe költöztetés miatt, csak október elején fog megnyitni.

Tanári nevezések. Dr. Csengeri János főherceplombi tanárt és ismert költőt nevezték a budapesti hetedik kerületi gimnáziumhoz a klasszika filologia tanszékére; ugyanoda dr. Wagner beszercebányai tanárt a matematika tanszékére helyezték át. Dr. Bazel Aurél egyetemi magántanár Nagyszében neveztek ki az állangyműnáziumhoz, a távozó Tóth Sándor helyére, kit Pozsonyba helyeztek át; Pozsonyból pedig David István a budapesti lípótvárosi gimnáziumhoz neveztek ki; mind a három a klasszika filologia tanszékére.

MI UJSÁG?

Szent-István napjára csupán a magyar államasut vonalain az ünnepet megelőző két napon 8282-en érkeztek Budapestre; a közúti vaspályatársaság pedig a két ünnepnapon, aug. 19-én és 20-án összesen 128 ezer utast szállított ide-oda a városba. Már e számok is jellemzik, mily élénkség uralkodott a fővárosban az ünnepen. Az ez idei körmeneten is többen vettek részt mint valaha. Az ünnepi misén maga Simor hercegrímás czelebrált s ugyanó díszes ebédet is adott, melyen az összes itt időző miniszterek, hatóságok képviselői jelen voltak. Csak a hétfői népünneplést mondott csütörtököt, a mennyiben a program két legérdekesebb pontja, a léghajó fölszállása és a népszínháznak telefontal összeköttetése elmaradt.

Székesfehérvárról Sz. István napján Klotild főhercegnasszony tett látogatást. Kisérétében voltak Gosling volt angol követ leánya és két palotahölgy. A főhercegnasszony a püspöki palotába szállt s rövid pihenés után József és László főhercegekkel, kik megelőző nap érkeztek meg nevelőjükkkel, Holdházy apáttal, továbbá János, Szögény-Marich László főispánnal és Pauer János megyei püspökkel a székesegyházba ment. Délután két óraker díszelőadás a püspöki palotában, számos közönséggel. A főhercegnasszony ebéd után gyermekeivel s Pauer püspökkel a «Ferencz József»-ről nevezett nőnevelő intézetet látogatta meg. A főnökön s a fehér ruhába öltözött növendékek fogadták a bemenetnél a vendégeket. Egy órai időzés után a főhercegnasszony a városi árvaházat látogatta meg s az ott uralkodó rend és tisztaság fölött meglepődését fejezte ki. A város fel volt lobogóva.

A portugál királyfi, Dom Carlos, szerdán este Budapestre érkezett, hol maga s kísérete számára a Hungária szállónak Dunára néző egész első emeletét lefoglalták. Bár az egész napot utban töltötte, másnap már 6 órák fölött volt. Délelőtt kíséretével együtt a budai kir. palotát és a várkertet tekinté meg, d. u. a városilagot és a Margitszigetet, este jelen volt a nemzeti színház előadásán. Másnap a muzeumot nézte meg, s azután kíséretével Gödöllőre rándult ki. Vasárnap József főhercegnél tesz látogatást.

A főváros hódoló küldöttésége, melyet Ráth Károly polgármester fog vezetni, jelen lesz a luxemburgi keresztelési ünnepélyen. Maga a királyi intézkedett így. Bécsből udvari vonat fogja ki s beszállítani. Keresztelés után a király és trónörökös azonban elfogadják Budapest üdvökvánatit. Az üdvözölő föllirat egyikét két, másikat bíbor-vörös borsonytokban nyújtják át. Egyiket a trónörökös, másikat Stefánia

főhercegnő ezimere ékíti s mind a kettőn helyt foglal a város czimere is.

Arany János szobrára az akadémia kebelében alakult gyűjtő bizottság által kibocsátott gyűjtőívek már legnagyobb részét beérkeztek az alapot kezelő magyar földhitelintézetben s ezek között egyetlenegy sem küldetett vissza üresen. Magánosok, törvényhatóságok, megyei és városi főtisztviselők, tanfelügyelők, intézetek, kaszinók és társas egyletek nemcsak hévvel buzgólkodtak a gyűjtésben, melynek eredménye már meghaladja a 60,000 forintot, a mennyire a szobor költségeit hozzávetőlegesen tették. A legutóbbi ívet Tisza Kálmán miniszterelnök n. itja meg 50 frttal, s mint nagyobb összeg, Szeged város tanácsának 300 frtos adománya van még benne.

A margitszigeti Ischia-ünneplést, melyet a fővárosi napi sajtó rendez, szeptember 16-án, vasárnap tartják a Margitszigeten, melyet József főherceg és czeirá átengedett. Összesen 12 ezer jegyet adnak ki egy forintjával, mely árban a gózhajó díja is be van foglalva.

Az ünnepély napján tíz nagy hajó fog közlekedni az állomások közt; a táncmulatságról éjjel után hozza be külön hajó a közönséget. A szigeteken szanaszét díszes árustráknak lesznek felállítva Lehman és Galló díszítésével. A sátrakban alvás különlegeségek lesznek kaphatók. Az elárúsításra hölgyeket kérnek föl. Lesz sorsjáték is, részben nápolyi díszműnyereményekkel és olasz iparművekkel. A bizottság fölkéri a közönséget, hogy a sorsjátékokra alkalmi tárgyakat legyen szives adományozni. Ezeket napokint át eszik délelőtt 12—1 és délután 3—4 óra közt az írók és művészek társaságának helyiségeiben (Nemzeti színház épület, I. em.). — Török József bizottsági tag illatszerek, díszkötésű könyvek és dohányzó eszközöket bocsátott a sorsjáték rendelkezésére.

Jókai Mór értesítette az Ischia-ünneplést rendező bizottságot, hogy az ünnepi költeményt már megírta s a nagy hangversenyben 6 maga fogja felolvasni.

Chambord gróf hosszas haldoklása egész héten át mindig tartott. Állapota az utóbbi időkben oly rosszra fordult, hogy már környezete is szükségének látta megtenni az előkészületeket a temetésre. F. hó 23-án csütörtökön délelőtt nyelve megbénult, egész nap eszméletlen állapotban volt, s pénteken reggel 7/8 óraker meghalt.

A belváros veszélyében. A véletlen és a tüzoltók erőlye oly katasztrófától mentette meg a belvárost, a milyen még a főváros fennállása óta nem fordult elő. Augusztus 23-án délután 5 óraker a molnár-utcában Felvári Móricz most épülőfélben levő háza kigyuladt. A tűz az istállóban keletkezett és csakhamar a deszkákból összeított másodemeleti állványokra csapott át. De a veszedeleme csak úgy lett volna igazán óriási, ha a láng az istállóról a fészerre csap át, mert a fészerben 8 láda dinamit volt összehalmozva, és ha ez felrobban, a belváros egy része menthetetlenül a levegőbe röpül. A tüzoltóság azonban idejekorán észrevette a fenyegető, borzasztó veszélyt s a dinamitok ládákat, a nélkül, hogy azok tartalmát elárulta volna, a legnagyobb óvatossággal és lehető gyorsan a tűz színhelyéről jó messze elszállította. Az istálló és a fészer és így a széna is dinamit is, mely azokban volt, Eder Antal Gyula tulajdonát képezi, ki puskaporról és tüzijátékszerekkel is kereskedik, megmenekült.

Báró Podmaniczky Frigyes balesete. Sajnos baleset érte Podmaniczky Frigyes bárót, a nemzeti színház intendánsát. F. hó 20-án este 7/8 óra tájban ugya is a báró egy estélyre akart kocsizni s midőn a kocsiba szállt, a kocsis ujjá csapta be utána az ajtót, hogy a báró gyűrűs ujjá az ajtó közé szorult. A báró segélykiáltásaira azonnal többen siettek a kocsishoz s kiszabadították kellemetlen helyzetéből. A sérülés oly súlyos volt, hogy az újról a körmök csaknem leszelte. A seb azonban nem veszélyes.

Jubileum. Vandrák András ismert eperjesi tanár f. év szeptember 15-én üli meg tanárságának 50-ik évi jubileumát. Tanítványai e napon ünnepet rendeznek.

Ezüstmenyegző. Budapestben a Terézváros egyik jeles polgára: Mend István közelebb üli meg ezüstlakodalomát, melyen a polgárköz megtisztelő meglepetésekben szándékoznak részesíteni.

A «Vindobona», Silberer Viktor léghajója, mivel a szent-istvánnapi népinnepe alkalmával a felzállásban akadályozva volt, f. hó 22-én este a polgári lövőkeretből szállott fel. Silberer utításai ez al-

kalmalmal Orozy Elek és Jeszenszky József bárók voltak, kik bort is vitték magukkal a légi útra. A léghajó a budai rész felé haladt a János hegy fölött.

Ünnepi viszontagság. Egy nagyváradi asszony (Horn puskművésze özvegye) szintén feljött tizenkét éves leányával Szt.-István napjára, nézni, mulatni. A pályaházban egy suhancznak adta át bördönjét s indult Budán lakó rokonaihoz. A budai apró utcák üvesszétjébe jutva, a suhancz egyszer csak neki iramodott a bördönrel s eltűnt. Az özvegy utána eredt, de eredmény nélkül, sőt kis lányát is elveszté ez alatt. Sirva ment a rendőrséghez, hol az eltűnt lányt csakhamar visszakapta, de a bördönöt nem.

Két süketnéma esküvője volt vasárnap délután a józsefvárosi templomban. Lange Vilmos nyomdász vette nőül Brezitis Mariskát. Vőfélyük: Szathmáry Kálmán, szintén süketnéma. A pap az esküförmát könyvből mutatta nekik s ok arra fejhajással felelték. A néző közönségben is sok süketnéma volt, kik tagléjtessel üdvözölték az új párt.

A murányi Vénus szobla. Széchi Mária-nak, kinek híres történetét versekben hajdan Gyöngyössi István, az újabb időkben pedig Arany János, Petőfi és Tompa Mihály írták meg, emlékoszlopot emeltetett Murány városban herceg Kolborg Ágost özvegye. Négyezer forintba került s Kolla Géza rimaszombati fiatal építész építette. Leleplezésben több fóranu család lével jelen. Az ünnepélyen lakomát és táncmulatságot is rendeznek.

Léghajózás. A Tissandier-tesztvérek érdekes kísérletet tettek új szerkezetű léggömbjökkel, mely hidrogénnal van töltve, még pedig úgy, hogy a gázkeszlet tovább tartható, és így ugyanazon gáz-mennyiséggel többször is föl lehet szállani. Tissandierék Anteuilből indultak utnak egyik este 7 óraker és Páris fölött elebege, Annetnál a Marne partján ereszkedtek le. A gömb töltve maradt egész éjjel, a gáz csak másnap bocsátották ki. Az új készülék a Giffard-féle elvök szerint van szerkesztve és a gömbben levő rezervoirból áll, melyben a fölösleges gáz meg lehet üríteni.

Az upon felfedezett biblia hitelt kezdik két-sébe vonni. Dr. Neubauer az «Academy»-hez intézett iratában azt állítja, hogy a Shapira által fölfedezett fonizciai kézirat olyan emberek hamisítványa, a kik a modern kritika következményeit nem ismerték. Dr. Neubauer azt mondja, hogy az irat nyelvezele teli van a klasszikus idiomától távol álló kifejezésekkel, melyek azonfelül grammatikailag is mind hibásak. Az a mód, a melylyel Shapira a kézirat birtokába jutott, semmi esetre sem olyan, mely a föltámadó gyanút elaltathatná. Shapira a következők beszéli el: «Mintegy tizenkét nap alatt kaptam (egy arabtól Aroa közelében) négy vagy öt lapot, melyeken néhány fonizciai levél volt látható; nyolcz nap mulva 16 szépen írott lapot hozott; ismét nyolcz nap mulva újabb 15 lapot hozott, melyek már nem voltak olyan szépen írva; 10—12 nap mulva megint kaptam 4—5 nagyon szépen írt lapot. Azóta azt az embert többé nem láttam. A sheikh nemsokára meghalt, s én minden nyomát elvesztettem annak, hogy az ügyet tovább is kutathassam.» Sayse tanár ugyancsak az «Academy»-hez intézett leveleiben arra figyelmeztet, hogy bár a kézirat moabit és nem héber, az első fejezetben mégis Jehovát emlit Chemosh helyett. Azonfelül a birkabőr, melyre a kézirat írva volt, Palesztina medves éghajlatát csak csoda által lett volna képes kibírni, a mely csodának a lehetősége semmi által bebizonyítva nincs.

Amerikai párbajok. Pulitz: berlini tanár öngyilkossága, melyről azt írták, hogy amerikai párbaj következtében történt, egy new-yorki lapnak, a «Post»-nak alkalmas szolgálatot annak megmagyarázására, hogy ezek az öngyilkosságok igen helytelenül nevezettek el amerikai párbajoknak, mivel ilyenek ott nincsenek szokásban. A párbajoknak ez a neve az életben maradt félre nézve igen elcsúszott, mert a törvény nem büntetheti őt ellenfele öngyilkossága miatt. Amerikában a yankee nagyon sokat tart arra, hogy ellenfelét megölje, a nélkül, hogy magának baja történhessék és jobban bízik szemében és ügyességében, mint a sorban, azért is azok a párbajok, melyeket helytelenül amerikaiaknak neveznek, ott soha sem fordulnak elő. A valószínű amerikai párbaj az, midőn az ellenfeleket sőtét szobába zárják, mindgyike revolverrel és késsel van följegyverkezve s úgy támadnak egymásra vaktában. Vagy oda kötik őket egy asztalhoz, egymással szemközt s csak jobb karjuk szabad, s késsel vívnak egymás ellen. Még volt osztrák lövőgyerrel is vívunk párbajt, vagy revolverrel, nagyobb távolságra, végre pedig fűtykóssal és ostorral is. Ezek az igazi amerikai párbajok.

Nagy szerencsétlenség történt Kharkov orosz város közelében. Itt ugyanis az azovi és kharkov-nikolajevai vonalak egy darabig párhuzamos irányban haladnak egymás mellett. A napokban az említett

vonalak két vonata Taganrogba és Kharkovba tart-
ván, szembe jött egymással; egy nő azt gondolta,

Az évés a tonkingiaknál különös tiszteltetésben áll. Az ingyencség valóságos nemzeti tulajdonság

Hány özeveg van Németországban? A legújabb statisztikai adatok szerint 1.909.570. Ezek közül csak 856.925-nek van valami határozott keresetmódja,

Vasuti kocsihűtése. A vasuti utazók érdekében idős rendszabályt léptetett életbe a német közmunkaügyi miniszterium.

A Jogtudományi Közlöny, augusztus 24-iki (34-ik) száma következő tartalommal jelent meg:

Magyar törvények a külföldön. D. H. — A bűntetőjogi beszámítási. Dr. Asztalos János kolozsvári ügyvéd.

és ezen hóstettének köszönhető nagyrészt a szolnoki ütközet dicsőséges kimenetelét. Huszongy sebtől borítva és holtakn tartva vitéstől a csatáról,

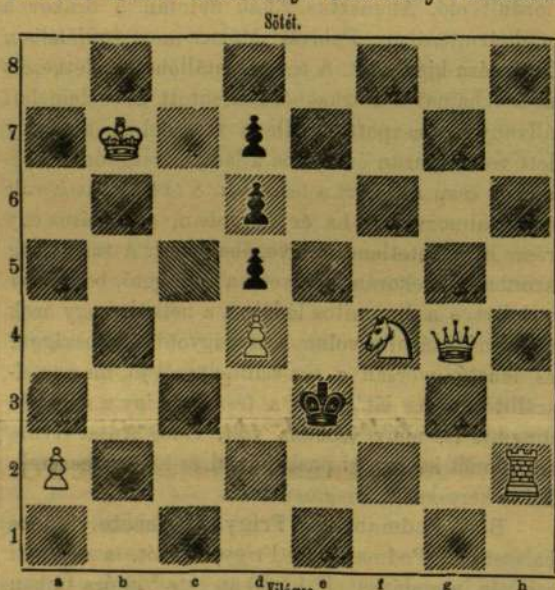
Borsos József, ki egykor mint jeles arcképfestő, később mint keresett fényképész volt ismeretes, meghalt h. hó 19-én, 62 éves korában,

Elhunytak még a közéletbeli napokban: Kasztovszky Iván, a „Gyöngyös” című hetilap szerkesztője, 32 éves korában, Gyöngyösön, özeveg és három gyermeket hagyott hátra.

Özv. FAY SAMUELNE szül. Papszász Klára, nemesszü és művelt agg urnó, 82 éves korában, Ecseden a közrésztvél mellett a tenki sirboltban temették el.

SAKKJÁTÉK.

1236-ik számú feladvány, Dobrusky Jánostól.

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

Az 1231. sz. feladvány megfejtése.

Table with columns: Világos, Megfejtés, Sötét. It lists solutions for various chess puzzles, such as '1. Hd5-f4' leading to 'F7-e6 : (a)'.

Holcseny fejtejték meg: Veszprémben Fülöp József. Nagy-Dobronyan Németh Péter. Budapest K. J. és F. H., Andorfi Sándor. A veszprémi iparos olvasó-kör. A pesti sakk-kör.

Rövid értesítések: Veszprém, F. J. A fent közölt 1231. sz. f. megfejtése a helyes. — A másik mód: 1. Hd5-e7, Ke4-e5. 2. He6-g7, f7-f5-re meghiusul.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

H.G.Y. «A multak emléke» tartalmaz ugyan egyes érdekes részeket, de legtöbnyire mégis olyanokat, melyek már ismeretesebbek. Azért a hosszú dolgozat ily alakban közlése nem volna indokoltva.

Sz. vár. M-i L-s. Napi érdekl. közleményeink tárgyhalmaza miatt dolgozatának nemhogy közlésére, hanem még gondos előválasztásra sem kerülitünk sort.

Tartalom. Szöveg: A magyar erdeztet két vezérútrán. I. Wagner Károly. II. Bedó Albert.

Képek: Bedó Albert. — Wagner Károly. — A földrendés pusztítása Ischián: 1. A külföldiek szállodája Casamicciolában a földrendés előtt.

F. Schapirer, Wien az angol-britt ezüstnemű-gyár közp. rakt. Leopoldstadt, Schiffamtgasse Nr. 20.

HETI NAPTÁR. Augustus hó. Table with columns: Nap, Katholikus és protestans, Görög-Orosz, Izraelita. It lists religious observances for each day of the month.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 6. szám.)

Tiszta selymekelmék 1 ft 5 krral méterenkint, valamint 4 1 ft 30 kr. (szines, csikos és kockás alappal)

A felülmulhatlannak ismert eredeti Singer varrógépek családok és kézművesek részére, melyek 1 ftos heti részlet-vételek 3 ftos havi részlet) fizetés mellett Neudlinger G. urnál Budapest, váci utca 26. szám alatt kaphatók.

Hangok a közönség köréből Kwizda köszvényfolyadékáról.

A korneburgi kerületi gyógyszerártnak. Örömmre szolgál, önnel tudatni ama rendkívüli jó hatást, melyet szintugy én is mint fivérem,

Örömmre szolgál, önnel tudatni ama rendkívüli jó hatást, melyet szintugy én is mint fivérem, épügy köszvény mint marulás és zuzódás esetében

Terjesztés Schwaiger Ferencz, hajómeister. St. Nicola, Freise mallett. 1882 február 22.

A bestezési forrásokra nézve utalnak a mai számunkban foglalt KWIZDA KÖSZVÉNY-FOLYADÉK című hirdetés.

Eskór (epilepsia) és minden ideg betegségek levlátásában gyógyszer-tudományban Péter József, Budapest, Király-utca, 12. szám alatt kaphatók.

Előleges jelentés. Van szerencsém a t. ez. hölgyeket értesíteni, miszt. 1. t. f. é. számítom ér. hóban, helyben 7404

váci utca 24. sz. a. félelemlen női kalap és pipere-cikkkel felszerelt divattermet nyitni fogok, melyre annak idejében bátor leszek magas figyelmüket, különösen hölgyeink által fölívni.

Bécs! Páris! London! Halljátok és csodáljátok.

A vagonbuktott „Nagy Anglo-Britt ezüstgyár” tömeg-gondnoksága az összes árakat még a becárón is sokkal alább eladja.

6 táblakés, jeles azszámpénz, 6 valódi angol-britt ezüstfővel, 6 massiv ang. britt ezüst-éves-kandál, 6 f. ang. britt neh. ezüst leves-kandál, 1 db. ang. britt neh. ezüst leves-szedő, 1 mass. ang. britt ezüst tésztészdő, 6 jeles ang. britt keszámoly, 6 mass. ang. britt ezüst dessert-kandál, 6 v. ang. britt ezüst csemegé-villa, 1 jeles hors. vagy cakortartó, 6 szép massiv tojás-tálca, 6 legfin. ang. britt ezüst tojás-kandál, 1 pompás ang. britt ezüst felszolgáló tálca 80 ctm. hosszán, 1 legfinomabb teaszűrő, 2 díszes salon gyertyatartó, 61 darab. — 8 ft 70 kr.

annak bizonyítékul, hogy hirdetésem nem sédelégésen

alszlik, ezennel a nyilvánosság előtt közléstem magamat, ha az árak nem letsenek, azokat minden kifogás nélkül visszavállalni; s így a megrendelés minden közzététel nélkül jár.

F. Schapirer, Wien az angol-britt ezüstnemű-gyár közp. rakt. Leopoldstadt, Schiffamtgasse Nr. 20.

Tisztító por a főnnebbi érzékszervekhez nálam kapható. Egy doboz ára 15 kr. Fiókok: Páris és Londonban. 1044

Könyvedvelőknek! Az érdeklődők szives tudomására szolgáljon, hogy az osztrák területre nézve

SZELINSKI GYÖRGY (szelölki GORISCHEK KÁROLY) csász. kir. egyetemi könyvkereskedő

BÉCSBEN, I. Stefansplatz 6.

összes kiadványainkból gazdagon berendezett raktárt tart, s nála ugy régebben megjelent, mint jövőben megjelenendő kiadványaink megjelenésük után azonnal minden árkülönbség nélkül megszerezhető.

FRANKLIN-TÁRSULAT magy. irod. intézet és könyvnyomda.

KOPASZSÁG, a hajó zúlése és korpaképződés ellen a napontként érkező bizonyítványok és közönségi iratok tanúsága szerint egyedül jónak bizonyult szer a

TANNIN-OLAJ Dr. Morastól.

Tisztelt gyógyszerész ur! Szíveskedjek számomra Dr. Moras Tannin-olajból még egy nagy palaccal küldeni. E szer hatása oly kitűnő, hogy a hajam hullása teljesen megszűnt, s a sőrű után-nem immár látható is.

Bécs, 1880, január 5-én. Wagner Nives. Főrsz. J. gyógyszerész urnak Prágában. Szerencsésnek érzem magamat önnel közölhetni, hogy dr. Moras Tannin-olaj hajamnak két egész térsék letét kölcsönös tanúsága, biztosan és pedig olyképp, hogy a fergeből semminemű maradék sem hagy vissza.

RÉVALI TESTVÉREK bel- és külföldi könyvkereskedése Budapest, IV, váci utca 11. szám. Nagy készlet iskolai és oktatási tan- és segédkönyvekből. Atlaszok, térképek, szótárak, földgömbök. Az irodalom minden ágából dús választékú raktár.

KWIZDA KÖSZVÉNY-FOLYADÉKJA évek óta kipróbált, jeles szer

köszvény, csúsz és idegbántalmak ellen.

Jelesnek bizonyul fczamodások, az izmok és idegek feszültsége, vérérfájdások, zúzódások, a bőr érzéketlensége, továbbá helyi görcsök (lábikragórcs), idegfájás, s kötelelék után szárazmózt dagának ellen; főként erősítő szer nagyobb fáradságok, gyaloglások, stb. előtt és után, valamint előhaladott agkgorban beállott gyöngeségeknél.

Valódi minőségben a következő cégekkel: Budapest nagybán: Török József gyógyszer, király-utca, Strobenz testv., Thallmayer A. és Seitz, Pillich F. (kerépesi udvar); Koehmeister Frigyes utóda.

Fő letét: KWIZDA FERENCZ JANOS kerületi gyógyszer. és ea. k. udv. szállítónál Korneuburgban.

Egy üveggel 1 ft o. 6.

Ezen kívül a koronásországok majd minden gyógyszerártnában vannak letétek, melyek a vidéki lapok által időnként köztudomásra hozhatók.

Szives megfigyelésül. E készítmény vételénél kérjük a t. közönséget, mindig Kwizda köszvényfolyadékát kéri és arra figyelni, hogy ép úgy minden üveg, valamint a carton is a főnnebbi védjeggyel van-e ellátva. 709

ANDEL J. ÖVSZERE A MOLY ELLEN.

Moly elleni övszere a legbiztosabb védelmet nyújtja arra, hogy a teti ruhákba, szőrmekbe, bútorkba, stb. a rendkívül kártékony moly ne fészkelje magát; a leghatásosabb és legszelídebb különlegességekből van úgy összeállítva miszerint annak biztos hatására teljesen számolható.

ANDEL J. gyógyfű-kereskedése „a fekete kutyához”

Hus- (Dominikaner-) Gasse, PRAG. Budapest Török J. gyógyszerészénél, király-utca 12.

Raktárak a vidéken mindenütt, hol erre vonatkozó hírdetések vannak kifüggesztve.

ANDEL J. tengertüli pora.

Az Anel J.-féle újonnan feltalált tengertüli por nem a közönséges feregornak vehető, hanem egy rendkívüli, direkt készített s 1000-szer megvizsgált és kitűnőnek talált specialitás pornak tekintendő.

féreg-porzó feeskendő

veendő. Az említett por, lehet mondani, természet feletti erővel bír, kiírja a poloskát, bolhát, szűhbogarat, makkfészket, molrt, legyet és hangyférget, egyáltalán az egész férgek letét kölcsönös tanúsága, biztosan és pedig olyképp, hogy a fergeből semminemű maradék sem hagy vissza.

SALICYLSAV-KÉSZÍTMÉNYEK KIELHAUSER H. okl. gyógyszerésztől és illatszergyárosától Grácban. A Salicyl-sav a drezdai dr. Heyden vegytani laboratoriumból, azon felette kedvező eredmények után, melyeket a dr. Kolbe, dr. Neubauer, dr. Wagner stb. tanár urak kísérletei előidézték, már világhír vált ki magának mint erjedést és rothadást akadályozó anyag, és nem csak fényesen érvényesült mindennemű belső bajok ellen, hanem célirányos összetételben még fölülmulhatlan övszer a bőre, hajra és fogakra nézve.

A FRANKLIN-TÁRSULAT magy. irod. intézet kiadásában megjelent és kapható:

AZ EZER TÓ ORSZÁGA (FINNORSZÁG)

IRTA DR. SZINNYEI JÓZSEF.

Ára füve 2 forint 80 krajczár.

TARTALMA: Természet. — Éghajlat. — Népeesség. — Történet. — Kormányzat. — Finn elem harca a svédell. — A finnek Deákja. — Közigazgatás. — Törvénykezés. — Egyházi ügyek. — Közköztartás. — Tudós társaságok. — Irodalom. — Időszaki sajtó. — Cenzúra. — Színművészet. — Képművészetek. Zene. — Helsingfors. — Helsingfors élete. — A finn paraszatok. — A parasztság életmódja és szokásai. — Földmívelés és baromtyenyésztés. — Bányászat. — Erdőgazdaság. Vadászat. Halászat. — Ipar. — Kereskedelem. — Pénzügy. — A finn-magyar nyelvirodalmának.

1000 forintot azon nőnek, ki szeplő-kenőcsöt

használatát után úgy szelősít, mint maj- és terhességi feltéjeit és nyári égesét, főképen minden, az arcbőrét tisztító színeresét el nem vesztí.

Küldök utánvét mellett 1 tőgelet 2 ft 10 krért. „EPILATOIRE” a arczban, a kezeben és karokon stb. levő szőr teljes kipusztítására.

A hajat kelletlen helyről eltávolítani, úgy hogy a többé ki ne nőjön, mai napig immor óhaját volt, mert egyetlen szer sem használt. — „EPILOIRE” fog. tehát az én szemem kélténi, mely nemcsak a hajat távolítja el, hanem még az utánösvét is megakadályozza, annnyal is inkább, minntan tökéletes kezes-séget vállaltok a sikerért, a megnyilván költelen magamat siker-telenség esetében az egész összeget visszafizetni.

Egy kis üveg ára 5 ft, egy nagyjó 10 ft.

Orvosi kovarcz-homok legjobb szer a pattanások előzésére, 1 doboz 1 ft 50 kr.

ROBERT FISCHER, Doctor der Chemie Bécs, I. Johannegasse 11. 507 Raktár: Török József gyógyszerártnában Budapest, király-utca.

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapestben megjelent:

ELBESZÉLÉSEK. IRTA

HOMONNAI BÉLA. Ára füve 2 ft.

TARTALMA: Manna. — Balambér lélke. — Severina. — Egy nő, ki mérget akar venni. — A szerelmes gyermek. — végtetes mokus. — Barát és vetélytárs

Egy bolond, a ki szeret.

Non plus ultra
Kuba-kávé
 épen most érkezett, nagyon zamatos, erős, finom ízű, nagyszemű
1 kilo 1 forint 80 kr.
 továbbá következő fajtái nagyon tisztá, finom és jeles kávé:
 Gyöngy Ceylon kék ... 1.98
 Gyöngy Costarica zöld ... 1.68
 Gyöngy Manilla, világos ... 1.84
 Arab Mokka ... 1.54
 Afrikai Mokka ... 1.54
 Menado (Aranyjáva) ... 1.60
 Java malang, zöld ... 1.78
 Domingo, világos ... 1.40
 Santos, tiszta ízű ... 1.30
 Rio, nagyon erős ... 1.30
 Fehle, jó ízű ... 1.38
 Jamaica, erős és jó ... 1.14
 Kínustráit, szolgálnak ... 90
 küldi, mely postán, utánvét melletti 4/4 kó. tartalommal, mindenféle vám- és pósta bérmentesen küldetik úgy, hogy az átvételnek semmi költségét sem kell viselni.
MAITI R. TRIESTEN.

Főnyeremények
50,000 forint
20,000 forint
10,000 forint
8000 forint
6000 forint
5000 forint
 stb. összesen
10,000
 nyeremény
 készpénzben fizetendő.
A sorsjegy ára
 csak
1 forint.

Kincsem-sorsjáték Budapestén

huzás október hó 22-én.

1-ső főnyeremény értéke 50,000 forint

2. főnyeremény értéke 20,000 frt 4. főnyeremény értéke 8000 frt
 3. főnyeremény értéke 10,000 frt 5. főnyeremény értéke 6000 frt
 továbbá 2 nyeremény a 4000 frt, 3 nyeremény a 3000 frt, 5 nyeremény a 2000 frt stb.
 összesen

10,000 nyeremény=186,000 forint

Minden nyeremény készpénzben kifizetetik
 20% levonással mint a különben is szokásos állami nyeremény adó equivalentje.

Minden sorsjegyvétel után a sorsolás után a hivatalos sorsolási jegyzék bérmentesen és díjtalanul megküldetik.
Sorsjegyek 1 frtjával (11 sorsjegy 10 frt) kaphatók

a magyar lovaregylet sorsjegy-irodájában Budapestén (nemzeti Casinó).

Tekintettel a Kincsem sorsjáték rendkívül előnyös játéktervére, a sorsjegyvétel érdekükben arra figyelmeztetnek, hogy a Kincsem-sorsjegyeket a más oldalról szétküldött 1- és árusorsjegyekkel össze ne tévesztessék.

A FRANKLIN-TÁRSULAT kiadásában Budapestén megjelent:

UJ TELJES MAGYAR-NÉMET ES NÉMET-MAGYAR SZÓTÁR

IRTA
Dr. BALLAGI MÓR.

ÖTÖDIK KIADÁS. KÉT RÉSZ.

Első, német-magyar rész füzve 7 frt, félbörkötésben 8 frt.
 Második, magyar-német rész füzve 5 frt, félbörkötésben 6 frt.

TÁJÉKOZTATÓ.

Ballagi magyar és német szótára évtizedek óta közközezen forogván, a közönség könnyen megítélheti, mit várhat e szótárnak első négy kiadása után nem kevesebb mint tíz év múlva eszközölt új kiadásától.
 Hogy a szerző gyűjtőszorgalma e téren folytatott hosszas működése alatt nem csökkent, mindennél világosabban bizonyítja az a tény, hogy a német-magyar rész ezen ötödik új kiadása az előbbivel összehasonlítva 25,000 szikkel szaporodott és — a mire különösen felhívjuk a figyelmet — a helynevek a legújabb beosztás szerint az illető megyéknek megjelölésével a legteljesebben fel vannak véve.
 A nyelvanyag e tetemes gazdagodásával karöltve járt a feldolgozásra fordított gond, mely az egyes kifejezések különböző jelentéseinek egymásból folyó értelmezéseiben, az értelmi árnyalatok pontosabb jelölésében és e két nyelv sajátos szólamainak kiemelésében mutatkozik.
 Míg a német sajtóságokat többnyire túrlétszett magyar kifejezések tolmácsolják, viszont a magyar szólamokat lehetőleg ugyanannyit mondó németes kitételek fejezik ki.
 Két nyelv szókincsének ily czélból történő össze- etése minden körülmények közt nem csekély munka, de óriási nehézségekkel jár, midőn — mint jelen esetben — egy tudományos fejlődése első stadiumában levő nyelv aránylag szegény szókészletét egy, az emberi ismeretek összes ágaira régóta használt, teljesen kifejlett, megállapodott szólamu nyelvvel kell összemérnünk, és az e oldalon jelentkező bőség amannak elmaradottságát minden lépten-nyomon érezteti.
 Ily viszonyok között természetesen a kevésbé fejlett nyelv, hogy az előhaladottabbat utolérhesse, sok kétes értékű szóanyagot kénytelen felhasználni és semmi sem volna igazságtalanabb, mint ha e kényszerhelyzet szülte-kisérletek nem mindig találó voltát a szótárirónak rónák fel bűnül.
 A nyelvtudomány kérdésebe teheti, hogy oly új képzésű szók használata, minők miata, szilárd, terv stb. jogos-e vagy nem, de a szótáriró minden bizonynyal rosszul felelne meg feladatának, ha azt, amit az élet felkarolt, ami előszóban és irodalomban közkeletivé vált, még ha nyelvészetiileg egészen igazolható nem volna is, művéből kirekesztené.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestén megjelent és minden könyvárusnál kapható:

JÓKAI MÓR MUNKÁI.

- Népszerű kiadás. Egy-egy füzet 40 kr.
1. A varchoniták.
 2. Fortunatus Imre. — Shirin.
 3. Kalóz-király.
 4. Sonkoly Gergely. — A drága kövek. — Marce Zára.
 - 5-9. Törökvilág Magyarországon. 5 füz.
 10. A büntárs. — Nepean sziget.
 - 11-12. A kétszarvu ember. — Az egyiptusi rózsza, 2 füzet.
 13. Koronát szerelémért. — A Hargita. — A kalmár és családja.
 14. Petki Farkas leányai. — Háromszéki leányok. — A két szász.
 15. Regék.
 16. Carinus. — A nagy-enyedi két füzta.
 17. A serföz. — A nyomorék naplója. — Fekete világ.
 - 18-20. Erdély aranykora. 3 füzet.
 - 21-23. Csataképek 1848-1849-ből. 3 füz.
 24. Bujdosó naplója. — Kurban bég. Megölt ország.
 - 25-26. A fehér rózsza. — Humorisztikus papirszetelek. 2 füzet.
 27. Magyarhon szépségei.
 - 28-29. Szomorú napok. 2 füzet.
 - 30-31. A jancsárok végnapjai. 2 füz.
 - 32-37. Kárpáthy Zoltán. 6 füzet.
 - 38-43. Egy magyar nábob. 6 füzet.
 - 44-47. Új földesur. 4 füzet.
 - 48-53. Szegény gazdagok. 6 füzet.
 - 54-55. A magyar előidőből. 2 füzet.
 - 56-59. Hétköznapiok. 4 füzet.
 - 60-63. A régi jó táblabírák. 4 füzet.
 - 64-65. Délvirágok. 2 füzet.
 - 66-67. Milyenek a nők? 2 füzet.
 - 68-71. Véreskönyv. 4 füzet.
 - 72-73. A magyar nép élceze szép hegedűszóban. 2 füzet.
 - 74-76. Árnyképek. 3 füzet.
 - 77-82. A köszív ember fia. 6 füzet.
 83. Milyenek a férfiak?
 - 84-89. Politikai divatok. 6 füzet.
 - 90-98. Mire megvénülünk. 4 füzet.
 91. Océánia. Egy elslyedt világrész története.
 - 95-97. Az elátkozott család. 3 füzet.
 - 98-99. Felfordult világ. 2 füzet.
 100. Elbeszélések.
 - 101-112. Dekameron. Száz novella. 11 f.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestén megjelent és minden könyvárusnál kapható:

Népszerű szőlészeti és borászati kézikönyv.

Vegytani és köztapasztalatok nyomán írta **Dr. Perlaky Mihály.**
 Számos fametszvényvel. Ára füzve 1 frt 50 kr.

35-ik szám 1883. BUDAPEST, SZEPTEMBER 2. XXX. évfolyam.

Külföldi előfizetőknek a postai megjelöléssel a következő címre: Vasárnapi Ujság, Budapest, Szeptember 2. XXX. évfolyam.

PETZVAL OTTÓ.

ALIG mult hat esztendeje, hogy a magyar tudomány egyik fölkennte, testi és lelki ereje teljében ülte meg tanárságának negyven esztendő évfordulóját, ezen a téren szokatlanul hosszú működés ünnepét, s ma ez a férfi, Petzval Ottó, kinek érdemeiről már akkor megemlékeztünk (lapunk 1877. ápril 15-ki számában), nincs többé.

Petzval Ottó egyike volt azoknak a ritka tanároknak, kik csupa hálálatos tanítványokat hagynak magok után. 45 esztendeje nevelt föl; alig van az országban matematikával foglalkozó tudós és tanár, kivéven a legifjabbakat, a ki nem általa vezetett volna be a felső mennyiségtan elemeibe, s tanítványai közül alig van egy, ki ne örömmel és hálával tekintene vissza azokra az évekre, melyeket vezetése mellett, tanításával foglalkozva töltött el. Sok, talán nagyobb tudománnyal bíró, az ujkor haladásával inkább lépést tartó, s magát a tudományt inkább előre vivő tanár, a tanítás eredményére össze sem hasonlítható vele. Modora, melylyel tárgyát kezelni tudta, a matematikáért való lelkesedés, mely előadásán visszatükröződött, sajátos élvezetőséget adott az ő kezeiben ezen különben igen száraz tudománynak, tanításának pedig meglepő sikert biztosított.

Most ötvenöt esztendeje, hogy Petzval Ottó először Budapestre jött, s azóta ugyszólván ott ült a matematikai tudományok fókuszában. Körülötte zajlott le az egész mozgalom, melyet irodalmunk e tekintetben felmutathat. Bátyja, Petzval József, már akkor hírneves ember volt ezen a téren, s ennek köszönhető, hogy nem-sokára elvitték innen Bécsbe az egyetemre, melynek maig irigyelt büszkeségét képezi. Ottó akkor 18 éves volt már (született 1809. január 6-án Bélán, Szepesmegyében) s a tudományokban kissé hátra maradt. Bátyja nagy fáradságot vett magának, hogy öcsésében kellő kedvet tudjon felidézni a matematika tanulása iránt, s rávegye, hogy ezen tudomány művelésére szánja el magát. De a mily gyors haladást tett a serdülő ifju egy oly kitünő vezetőnek kiváló gondjai alatt, oly rohamosan nőtt benne a vágy többet és többet sajátítani el e tudományból, beljebb és beljebb hatolni titkaiba, s kutatni eddig

ismeretlen régióit. Megkapta annak szépsége fogékony lelkét, s egész életére betöltötte. Alig néhány rövid év alatt oly előhaladást tett a mennyiségtani tudomány minden ágában, hogy nemcsak a tanári és bölcsészettudori, valamint a mérnöki vizsgálatokat tette le kitünő sikerrel, hanem alkalmazást is kapott, mint mérnöki vizsgára előkészítő korrepetitor. Akkoriban nem létezett még műegyetem. A mai mérnökök helyett csak az ugynevezett geometrák léteztek, a kik eltöltvén néhány esztendőt valamely mérnök mellett gyakorlaton, az illetőtől arról bizonyítványt vettek, s feljöttek Pestre vizsgálni. Volt azonban számukra előkészítő tanfolyam, melyen a vizsga theoretikus tantár-

gyai adattak elő. Ennek a tanfolyamnak vezetésével lett megbizva Petzval Ottó, mérnöki korrepetitor, mint akkor nevezték. Mint ilyen egész 1845-ig tartá előadásait a régi egyetemi könyvtár helyiségében, melynek helyén ma a ferenczrendűek bazárja áll.

Már ekkor nevezetes nehezéget tapasztalt abban, hogy nem állottak kellő tankönyvek rendelkezésére. A trigonometria, az elméleti és gyakorlati mértan, maga az alsó mennyiségtan nem voltak magyar nyelven tankönyvekkel feldolgozva, sőt német tankönyvek sem voltak olyanok, melyek Petzvalt kielégítették volna. A létező hiányon először az által segített, hogy tanítványai- val lejegyeztette előadásait, melyeket nagy

PETZVAL OTTÓ.